

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан: «Зэшлохыгъэ зэрэхъурэм пхъашэу тылбыплъэшт, зипшъэрылхэр зымыгъэцаклэхэрэм ялэнатлэ къагъэтлылышт»

Терроризмэм пэшлукло-
гъэнымклэ комиссиеу
Адыгэ Республикэм щы-
зэхачагъэмрэ Оператив-
нэ штабымрэ тыгуасэ,
бэдзэогъум и 3-м, зэ-
хэсыгъо зэдырлагъ. Ащ
тхъамэтагъор щызэри-
хъагъ АР-м и Лышхъэу
Тхъакіушынэ Аслъан.

Транспорт зэфшхъафэу рес-
публикэм щызеклорэр террориз-
мэм щыухъумэгъэнхэр ары ана-
хъэу зытегушылагъэхэр. Мыш
фэгъэхыгъэу къэгущылагъэх
щынэгъончъэнымклэ Федераль-
нэ къулыкъум АР-мклэ и Гъэоры-
шлалэ ипашэ игуадзэу Сергей
Ерофеевыр, АР-м хэгъэгу клон
Іофхэмклэ и министрэу Александр
Речицкэр, псэолгъынымыклэ,
транспортнымклэ, псэуплэ-комму-
нальнэ ыкли гъогу хызмэтхэм-
клэ министрэм игуадзэу Хъаткьо
Рэмэзан, УФС-м и МЧС АР-мклэ
и Гъэорышлалэ ипашэу Гъунэ-
жыкьо Мурат.

Непэ терроризмэм ылыныкьо-
клэ гумэкыгъошхо республикэм
зэрымлыр правухъумэклэ
органхэм япашэхэм къауагъ, ау
ар къэмыхъуным фэшл Іоф зы-
дэшлэн фэе шыклагъэхэр джыри
зэрэщылэхэр къыхагъэщыгъ.
Муниципальнэ образованихэм
видеокамерэхэр зышамыгъэу-
цугъэхэр зэрэхэтхэр, агъэ-
уцугъэхэм ащышхэм Іоф зэ-
рамышлэрэр ары зымыгъэраз-
хэу клэгъэтхыгъэр. Тэхъутэмы-

къое ыкли Теуцожь районхэм,
Мыекъуапэ япашэхэм ащклэ
упчлэхэр афагъэзагъэх. Камерэ-
хэм ягъэуцуннэ, агъэуцугъахэхэм
Іоф зэрэшлэщтыри нахъ агъэп-
сынклэнэу АР-м и Лышхъэ
ахэм афигъэпытагъ.

Адыгеим иавтомобильнэ ыкли
имэшлокугъогу вокзалхэм цыф-
хэм ящынэгъончъагъэ ащызэхэ-
щэгъэным джыри шыклагъэхэр
ялэх, анахъэу мэшлокугъогу вок-
залыр ары. Ащ зы камерэ закьоу
щагъэуцугъэми Іоф ышлэрэп.

Мазэм къыклоцл ар атлупщынэу,
илъэсым ыклэм нэс ишыклагъэм
фэдиз камерэ агъэуцунэу Мые-
къопэ мэшлокугъогу станцием
ипашэ фагъэпытагъ.

Пассажирхэм ыкли щынагъо
къэзытыр хылыгъэхэм язешнклэ
шапхъэхэр икьоу гъэцклагъэхэ
зэрэмыхъурэми, ахэм афэгъэ-
зэгъэ федеральнэ къулыкъухэр
икьоу зэралгымыплъэхэрэми
ягугъу зэхэсыгъом къышашыгъ.
Электрэ ыкли хылыгъэзешэ мэ-
шлокухэр терроризмэм щыу-

хъумэгъэнхэм фэшл шлэгъэн фа-
ехэми атегушылагъэх.

Джаш фэдэу Адыгэжыгъэ ыкли
Красногвардейскэ районым тер-
роризмэм пэшлуклогъэнымклэ
комиссиеу ащызэхачагъэхэм
Іофэу ашлагъэр ащ ипашэхэм
къызэфыхысыжыгъ, мы лъэ-
ныкьомклэ Іофыгъоу ялэхэми
игъэклотыгъэу атегушылагъэх.

— Мы шыклагъэхэр непэп
къызыхъугъэхэр, ахэм ядэгъэзы-
жын игугъу зэрэтшырэри апэ-
рэп, — къыуагъ Тхъакіушынэ

Аслъан, Іофхэм язытет еплыкыгъэу
фырилэр къырилотыкыгъэ. —
Цыфхэм ящынэгъончъагъэ псэу-
мэ анахъ шхъа, ар Іапэдэллэ
пшынуу щытэп. Арышъ, гъунэ
фэшгушынуу зэклэми къышбо-
сэло, охътаби тешлэнэу щытэп.
Мы Іофыр зэшлохыгъэ зэрэхъу-
рэм пхъашэу тылбыплъэшт, зип-
шъэрылхэр зымыгъэцаклэхэрэм
ялэнатлэ къагъэтлылышт.

ХЪУТ Нэфсет.

Сурэтхэр А. Гусевым ты-
рихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указ

Псэушхъэ хъашхъурэлухэм япхыгъэу Іофтхъабзэхэр зехъэгъэнхэм (карантин
гъэуцугъэным) ехылагъ

Урысые Федерацием и Законэу N 4979-1-р
зытетэу «Ветеринарием ехылагъ» зыфилу 1993-
рэ илэсым жъоныгуагъэм и 14-м къыдэкыгъэм
тегъэпсыхыгъэу Адыгэ Республикэм псэушхъэ
хъашхъурэлухэу итхэм япчъагъэ хэмыгъэхъогъэ-
ным, узым земыгъэушъомбгъугъэным япхыгъэу
унашъо сэшлэ:

1. Мыш тетэу гъэнэфэгъэнэу:

1) Ш.А. Хъаджымэм иунэе халлэу Красногвар-
дейскэ районымклэ къуаджэу Улапэ иурамэу
Къумпылым ыцлэклэ щыгъым тетэу N 36-р псэ-
ушхъэ хъашхъурэлухэм якъежыплэу лыгъэгъэнэу;

2) къуаджэу Улапэ икьохъэплэ лъэныкьо, урам-
хэу Бжъэмыхъум, Щорс ацлэклэ щытхэм, Кузнеч-
нэм къащегъэжыгъэу урамэу Комсомольскэм
нэсэу гумэкыгъо зэрылхэу чыплэу лыгъэгъэнэу;
3) къуаджэу Улапэ, мы пунктым ия 2-рэ под-
пункт зигугъу къышлырэ чыплэр хэмытэу, щы-
нэгъо шъолырэу лыгъэгъэнэу.

2. Зигугъу къэтшыгъэ чыплэхэу псэушхъэ

хъашхъурэлухэм япхыгъэу щытхэм мэзитлу пла-
лэклэ Іофтхъабзэ гъэнэфагъэхэр (карантин
ащыгъэуцугъэнэу) ащызэхэщэгъэнхэу.

3. Хъашхъурэлу хъугъэ псэушхъэхэм япчъагъэ
хэмыгъэхъогъэным ыкли узым земыгъэушъомб-
гъугъэным апае Іофтхъабзэхэр ухэсыгъэнхэу.

4. Адыгэ Республикэм ветеринариемклэ и
Гъэорышлалэ Іофтхъабзэхэу зехъэгъэн фаехэм
ягъэцклен ыналэ тыригъэтынэу.

5. Чыплэ зыгъэорышлэжыным иорганхэм,
зэхэцэн-правовой гъэпсыклэу ялэм емылгытыгъэу
организациехэм, цыфхэм Іофтхъабзэхэр зэшлуа-
хынхэу игъо афэлъэгъугъэнэу.

6. Зыклатхэхэрэ мафэм щыублагъэу мы Ука-
зым клуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэкъуогъум и 29-рэ, 2012-рэ илэс
N 145

Общественнэ палатэм изэхэсыгъу

Щылэныгъэр цыфым егъэдахэ

Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ изэхэсыгъо
тыгуасэ Мыекъуапэ шыкыуагъ. Шъолырым исоциаль-
нэ-культурнэ амалхэр къышдыдалытэхэзэ, цыфхэр дэ-
хагъэм фэплугъэнхэм фэшл Адыгэ Республикэм играждан
обществэхэм яинститут ипшъэрылхэр нахышлоу
гъэцклагъэнхэм игъэклотыгъэу тегушылагъэх.

Тхэкло цлэрылоу, АР-м и Общественнэ палатэ итхъаматэу
Мэщбэшлэ Исхъакъ зэлуклэр зэрищэзэ, Адыгеим иобществен-
нэ движениехэм япашэхэр, Правительствэм иллыклогъэхэр
зэрэхэлажыгъэхэрэм тыщигъэгъозагъ. Политическэ шлэныгъэхэмклэ
докторэу, Адыгэ къэралыгъо университетым ипрофессорэу Жадэ
Зуриет идоклад зэгъэпшэнхэр щышлыгъэх.

(Иклэух я 8-рэ н. ит).

Гъогум щызэхищэгъагъ

Блэкыгъэ тхэмафэм, шэмбэтым, АР-м хэгъэ-гу клоцI IoфхэмкIэ иминистрэу Александр Речицкэм автомобильнэ гъогоу М-4 «Дон» зыфилорэм, Адыгэкъалэ пэмычыжъэу, общественнэ приемнэ щызэ-хищэгъагъ. Ащ АР-м и МВД ГИБДД-мкIэ и ГъэлорышланIэ ипашэ иIэнатIэ зыгъэцIкIэрэ Мамыекъо Казбекрэ ащ игуадзэу Александр Кур-пасрэ хэлэжъагъэх.

Мы Ioфтхъабзэм кызырэдильгъэтщыгъэмкIэ, водителхэм упчIэхэмкIэ министрэм Къэралыгъо инспекцием ипашэхэми закыфагъэзэн, гумэкIыгъоу ялэхэмкIэ къадэ-гощэнхэ, яеплэкIэхэр, яшIо-игъоныгъэхэр кыралотыкIынхэ амал ялагъ. Министрэм общественнэ приемнэ зэрэзехищэрэмкIэ цIыфхэм пэшIорыгъэ-шъэу макъэ арагъэлугъэу щы-тгъу.

Водителэу къекIолIагъэр макIэ пIон плэкIыштгъагъэп. КъызэрэчIэщыгъэмкIэ, ахэри Къэралыгъо автоинспекциер зыгъэгумэкIырэр ары нахыбэу зыгъэгумэкIыштгъэхэр. Гъо-

гухэм дисциплинэ атемылгъэу зыIони къахэкIыгъ, тазырхэр нахъ къэпIэгъэхэмэ ишIуагъэ къэкIощтгъу нахыбэм алгы-тагъ, гъогурыкIоным изэ-хэщэнкIэ предложениехэр къа-хыгъэх. Водителхэм къахэ-кIыгъэх инспекторхэм язекIуа-кIэ ымыгъэразэхэрэри, зэри-хыплэгъэ хъугъэ-шIагъэр шъхэ-ихыгъэу министрэм кылыгъэ-гъэлэсыгъэхэри. Законыр зы-укъуагъэхэм пшъэдэкIыжъ зэ-рахыштыр Александр Речиц-кэм теубытагъэ хэлъэу кы-Iуагъ.

Общественнэ приемнэм имы-

закъоу, техникэу е оборудова-ниее Къэралыгъо автоинспек-цием ыгъэфедэхэрэри мы ма-фэм къагъэлэгъуагъэх, «Мо-лодой гвардией» исатыр хэт-хэм анахъ чанхэр ягъусэхэу «Умыгузажъу!» зыфилорэ Ioф-тхъабзэр зэхашэгъагъ. Джащ фэдэу гъогурыкIоным фэгъэ-хыгъэ сюжет зэфэшхъафхэри мы Ioфтхъабзэм кыщагъэ-лэгъуагъэх.

Министрэм иобщественнэ приемнэ гъогухэм кызыра-щызэлIуихырэр хабзэ зэрэху-штыр ащ хэлэжъагъэхэм кы-хагъэщыгъ.

ХЫНЫГЪУ-2012-рэ

Алэжъыгъэр аугъоижъы

Чыгулэжъыр илъэс реным губгъом ит. Ioныгъо уахътэр кызыскIэ ичэщи имафи зэхэлухъэх, анахъ Ioфыр кыгъэкIыгъэ лэжъыгъэр игъом Iуихыжъыныр ары.

Шэуджэн районым ит ООО-у «Премиумым» лэжъыгъэ Iухыжъыным ишъыпкъэу зыфигъэхъазырыгъэу хы-ныгъор щырагъэжъагъ. Зэрэрахъухъагъэу, хъэр мэфитIуикIэ Iуахыжъынэу къадэхъугъ, ау гектар заулэ къэнагъэу ошхыр къежъэжъагъ.

Хъэм ыуж рапсыри Iуахыжъыгъах, къаугъоижъыгъэ чылапхэр гъушъалэхэм ачIатэкъожъыгъ, ар тонни 160-рэ фэдиз мэхъу.

Ioныгъо лэжъыным мафэхэр оялэ хъухэу хабзэ. Мыгъи ащ фэд. ХъызмэтшIанIэм коцым иIухыжъын игъом щырагъэ-жъагъэми, ошхым Ioфхэр бэрэ зепегъэх.

Бжыхэ коц гектар 1200-у къагъэкIыгъэм ызышанэ фэ-дизыр Iуахыжъыгъах. Гектар пэпчъ лэжъыгъэ центнер 44-рэ къеты.

— Ар макIэп, — еIo агро-ном шъхъаIэу Къохъужъ Хы-мэр, — тызэрэщыгуыгъагъэр

нахыбэми. ИщыкIагъэр зэкIэ ыкIи игъом бжыхъасэхэм зэря-шIылагъэм а гугъэр кыты-штыгъ. Ау ом изытет зэкIэм анахъ «лэжъ». КIымафэр зэрэ-чыIэгъэ дэдэм инэу изэрар къэкIуагъ тэрэзэу коцышхъэ-хэм задзынымкIэ.

Непэ ехъулэу «Преми-умым» коц тонн минитIум ехъу щыIуахыжъыгъах. Лэжъыгъэм изытет уегъэразэ, щепсэу хэ-лър процент 20-м кыщы-кIэрэп.

Ошхыр къемышхымэ, ком-байнэхэм ауж кIэкIэу итэу ме-ханизаторэу И. Коваленкэм хыпкъыр зэхеупкIатэ, чIышъ-хъашгор егъэушъэбы. Ащ уц лъапсэхэм замыдзынымкIэ мэ-хъанэшхо иI, технологиими кыдилгъытэу щыт.

Комбайнэхэр Ioныгъом дэ-гъоу фытырагъэпсыхъагъэх, ахэмкIэ комбайнерхэу Николай Вербицкэм, Бэрэддж Ачэрдан, Николай Зинченкэм, Василий Моргуновым лэжъыгъэр Iуа-хыжъы. Коцыр кIэзышхышхэри хъазырыпсхэу къагъэх. Води-тельхэу Байкъулэ Нурбий, Нэ-гъой Аслъан, ШатIэкъо Ас-лъан, ШъхъакIэмыкIо Мыхъа-мэт, Устэ Руслъан етIупшхыгъэу ар хъамэм нагъэсы.

— Ренэу чIыгум шынэгъа-кIэу хэлным тылгъэплгъэ. Кы-зэргъушъэу комбайнэхэр шъо-фым ихъанхэу хъазырых. Ош-хым тызэпимыгъэу, Iуты-мыхыжъыгъэу къэнэгъэ коцыр мэфI 5-кIэ кытэушхыт.

Комбайнэ кIочIэшхохэм мафэ къэс коц гектари 150 — 170-рэ Iуахыжъын альэкIы. Ioныгъом хэтхэр мафэм тIо агъашхэ. А уахътэхэм ком-байнэхэр кызэттырагъэуцохэ-рэп, атесхэм зызэблахъузэ, шэджэгъуашхэр ашIы. ООО-м ипашэхэр чыгулэжъым зэра-фэсакыхэрэм ишыхъат брига-дэм тет шхапIэр нахъ ин зэра-шIыгъэр. Джи ащ зэтIысы-гъокIэ нэбгырэ 40 щышхэнхэ альэкIышт. ШхэпIакIэр мэфэ заулэкIэ узэкIэлэбжъымэ тор-жественнэу кызылIуахыгъ.

Чыгулэжъхэр мэфэ гъушъэ-хэм яжэх, амыгъэгужоу коцыр зэрэIуахыжъыштым щэч хэ-лгъэп.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Нэбгырэ 460-мэ аратыгъ

Адыгэ Республикэм IoфшIэ-нымкIэ ыкIи социальнэ хэхъо-ныгъэмкIэ и Министерствэ щызэхэщэгъэ комиссиеу «Ioф-шIэным иветеран» зыфилорэ щытхъуцIэр афэгъэшъошэгъэ-ным фэгъэзагъэм бэдзэогъум и 2-м зичэзыу зэхэсыгъо илагъ. А уахътэм ехъулэу тхылгъэу мыщ кырахылагъэхэм ахэр ахэплэагъэх.

Илъэсэу тызыхэтым пыкIы-гъэ мэзыхым кыкIоцI мы ко-миссием нэбгырэ 850-мэ зы-кыфагъэзагъ «IoфшIэным иветеран» зыфилорэ цIэр къа-фагъэшъошэным кыкIэлэгъ-Iухэу. Комиссием нэбгырэ

460-мэ а щытхъуцIэр къалэ-жыгъэу ылгытагъ, 37-мэ ят-хылгъэр зэкIыгъэкIожыгъэх, нормативнэ актхэм зэради-мыштэхэрэм кыыхэкIэу.

«IoфшIэным иветеран» зы-филорэ щытхъуцIэр арамгы-гъэу, ау а цIэр зыхыхэрэм фэ-гъэкIотэныгъэу ялэхэм афэдэ-хэр къалэжыгъ нэбгырэ 352-мэ. Ахэр илъэс 40 ыкIи ащ нахы-бэрэ Ioф зышIагъэхэр ары.

Мыхэм зэкIэми фэгъэкIо-тэныгъэу ялэхэм апэлухъэрэ ахъщэр республикэ бюджетым кыыхагъэкIы.

ЖАКIЭМЫКЪО
Аминэт.

МВД-м къеты

Мэкъуогъум и 25-м кыщыублагъэу бэдзэ-огъум и 2-м нэс Адыгеим пстэумкIи бэдэжэшIэгъэ 76-рэ ихъухъагъэу МВД-м ыгъэунэфыгъ. Ахэм ащыщэу зымкIэ цIыфым шъобж хылылэхэр тырашагъэх, гъогогъуитIо ахъункIагъэх, гъогогъу 28-рэ тыгъуагъэх, хъоршэрыгъэкIэ цIыфыр агъэпцIагъэу 13 агъэунэфыгъ, наркотикхэм япхыгъэу бэдэжэшIэгъи 7, экономикэм ылъэныкъокIэ 14 кыыхагъэщыгъ, хэбзэнчъэу Iашэ гъо-гогъуи 5 зэрахъагъ. Республикэм игъогухэм пстэумкIи хъугъэ-шIэгъи 9 а уахътэм атехъу-хъагъ, ахэм нэбгыритIу ахэкIодагъ, 10-мэ шъобжхэр атешагъэхэ хъугъэ, ешъуа-гъэу рулым кIэрысэу водитель 64-рэ ГИБДД-м инспекторхэм къаубытыгъ.

Охътабэ темышIэу...

Мыекъуапэ щыпсэурэ хъулыфыгъэм иавтомобиль зэрахъун-кIагъэмкIэ полицием макъэ ригъэлугъ. КъызэриIотэгъэмкIэ, тучаным дэжъ «Опелыр» кыгъэуцуи чIэхъагъ. Ащ ипчъэ-хэр кыыригъэтыгъагъэх нахъ мышIэми, апчэу ежъ зыдэщы-сырэ лъэныкъомкIэ хэлър хэутыгъэу телефонымрэн магни-толэмрэ ратыгъукIыгъэхэу кычIэкIыжъыгъ. Нэужым поли-цием иIoфышIэхэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, зыщыщ амышIэрэ хъулыфыгъэу автомобилым иIабэрэр а чIыплэм пэмычыжъэу щытыгъэ кIэлэ купым къалэгъугъ, ахэм бырсыр кызыалэтым игъо зыфифагъэр рихыжъи кIитхъужыгъ. Зылэгъугъэ кIалэхэм бэдэжашIэм итеплгъэу къаIуагъэмкIэ сыхъат заулэ нахыбэ темышIэгъэ ар къаубытыгъ ыкIи ышIагъэм еуцо-лэжыгъ. Ащ илъэс 32-рэ ыныбжъ, станицэу Ханскэм шэп-сэу, мыщ фэдэ бэдэжашIагъэу нахыпэкIэ зэрихъэгъагъэм фэшI судым иIoф зехифыгъагъэу щыт.

Наркотик кыпккырахыгъ

Станицэу Келермесскэм щыпсэурэ хъулыфыгъэу илъэс 31-рэ зыныбжъым марихуанэ егъэбылгъэу оперативникхэм къэбар кызыалэкIахэм, ащ иунэ «еблэгъагъэх». ПсэупIэр кызыалы-хъум мы наркотик лъэпкъым фэдэу граммрэ ныкIорэ кы-рагъотагъ. Бысымым ар ежъ ыгъэфедэнэу ыгъэтIылыгъагъэу ары зериIуагъэр. Мы мэфэ дэдэм Красногвардейскэ районым ит селоу Еленовскэм щыпсэурэ хъулыфыгъэм ишагу кIэп кышыгъэкIэу кычIагъэщыгъ. Ар культивацие зэришIыгъэр нэрылэгъугъ, ау ежъ афеуцоллэжыгъэп, кызыэрэкIырэми щымыгъозагъэу ары зериIуагъэр.

Тхыль нэпцIхэр

Мыекъопэ районым щыпсэурэ хъулыфыгъэу илъэс 23-рэ зы-ныбжъым тхыль нэпцIхэр ыгъэпсыштыгъэхэу егуцафэхэу уго-ловнэ Ioф кыфызэлIуахыгъ. Банкым ахъщэ чIыфэ кыIихыным пае «илэжъапкIэ зыфэдизыр» зэрыт тхыль нэпцI кырихы-лагъэу экономическэ бэдэжэшIагъэхэмкIэ отделым иIoфы-шIэхэм ар къаубытыгъ. Мы уахътэм зэхэфынхэр макIох. Джащ фэдэу Мыекъуапэ щыпсэурэ бзылфыгъэу илъэс 24-рэ зы-ныбжъым банкым сомэ мин 300 чIыфэу кыIихыным фэшI тхыль нэпцI кырихылагъэу къаубытыгъэу иIoф мы ма-фэхэм зэхафэ.

ЗЭХЪОКЫНЫГЪАКІЭХЭР

Шылэкшлүм уцыгугы хьуцта?

Тибгырыпххэр нахь пытэу кІэт-кьузнэхэ фаеу зыгъэпсырэ зэхъокыныгъабэ ятІонэрэ илээсныкъом иапэрэ мафэ кьыздихыгъ. Пстэуми алъысэу зэрэщытым кьыхэкІэу, зэкІэми анахьэу кьытэхьылгъэкІышт коммунальнэ фэло-фашІэхэм ауасэхэр кьызэрэдэкІоягъэхэр. Бэрэ тежэщтэп. Къахэхьуагъэр зыфэдизыр тэзыгъэшІэрэ тхьапэхэр шышъхьэлүм кьытфахыштытх. Законом зэригъэнафэрэмкІэ, псы чыІэр, псы стырыр, унэр кьызэрагъэфабэрэр, канализациер, электроэнергиер ыкІи газыр зэрэдыхэтхэу, зэкІэмкІи коммунальнэ фэло-фашІэхэм ауасэхэм къахэхьуагъэр процент 15-м шІокІын ылгъэкІышттэп. ГушыІэм пае, а уасэхэм апае мазэм цыфым сомэ мини 3 ытыштыгъэмэ, кьыхэхьощтыр сомэ 450-м нахьбэн ылгъэкІышттэп.

Зэрэпсау Урысыем ащ тетэу шыгъэпсыгъэми, региональнэ хабзэм тарифхэм къахэхьощтыр нахь макІэ ышІын фит. Агъэнэфэгъэ уасэхэр ыкІи ахэмкІэ кьыдалгытагъэхэр администрაციехэм яофициальнэ сайтхэм къащагъэлъэгъуагъ. Муниципалитетыбэмэ япашэхэм цыфхэм кьэбархэр алъагъэлъэгъэх: зыгорекІэ официальнэ уасэхэу агъэнэфэгъэхэм ашІокІэу атыштыр итхагъэу тхылышІэхэр шышъхьэлүм кьызафахыхэкІэ, гъэорышІэкІо компаниехэм, кьэлэ ыкІи район администрაციехэм е занкІэу прокуратурэм тхьаурыхэхэмкІэ зафагъэзэн алъэкІышт.

Мы илээсым иІоныгъо и 1-м ятІонэрэу тарифхэм къахэхьощт. Электроэнергиер газыр ауасэ хэмьтэу, адрэ коммунальнэ фэло-фашІэхэм ятарифхэр къалэтыштытх. Ар цыфхэм нахь къахьылгъэкІын ылгъэкІышт. Сыда пІомэ гъэмэфэ ужым нэмыкІ уасэхэми къахэхьоу хабзэ. Урысыем ЭкономикэмкІэ иапшъэрэ еджапІэ хэхьоныгъэхэмкІэ и Гупчэ ышІыгъэ прогнозхэм кьызэрагъэлъагъорэмкІэ, уасэхэм этелэжъныгъэу ахэлъыгъэр илээсым ыкІэхэм адэжъ нахь шъхьарытІупш хьунышъ, проценти 6 — 7-м нэсэу кьыдэкІоенхэкІи пшІэщтэп. Гьомылапхьэхэр кьэмылэпІэнхэкІи мэхьу кьэкІыр пстэуми язытет мыгъэ уигъэрэзэнэу шытышъ, ау уасэхэм зэрахахьорэм бензиныр кьэзышІыхэрэм «ЯлахьшІу» хашІыхьанкІэ енгъуагъо, сыда пІомэ илээсыр кьызи-хьагъэм кьышыублагъэу уасэхэр «КІа-мытхыкІыжъхэу» охътэ дэхэкІае тешІагъ. ГъэстыныпхьэхэмкІэ Урысые союзым игъэцэкІэкІо директорэу Григорий Сергиенкэм зэрилыгъэрэмкІэ, биржэ шІыкІэм тетэу гъэстыныпхьэр ІугъэкІыгъэным Урысыем хэхьоныгъэ

щишІыгъэп, компание ин заулэмэ бэдзэр-шІыпІэр аІэ илгъэ, зэнэкьокъум хахьорэп, уасэхэр зэрэфаехэм тетэу агъэнафэх. Бензин лъэпкъэу Евро-3-м техьорэ акцизыр кьызэралгъыгъэм уасэхэр кьыдифыенхэ ылгъэкІышт.

Тызыгъэтхьаурыхэхэрэм къащыкІэщт

Къэралыгъо фэло-фашІэхэр тфагъэцакІэхэ зыхьукІэ, нэмыкІ органхэм аІэ-кІэлъ кьэбархэмкІэ документхэр ятхьылІэнхэр региональнэ ыкІи муниципальнэ чиновникхэм игъо кьытфалгъэун фимытхэу зыгъэпсырэ норматив актым бэдзэогум и 1-м кІуачІэ иІэ хьугъэ. Минкомсвязым ипашэу Николай Никифоровым кьызэриІуагъэмкІэ, зэрифэшъуашэм тетэу электроннэ шІыкІэр зымыгъэфедэхэрэм документ зэхьожьыныр ежъ-ежьырэу тхылышІэ шІыкІэкІэ зэхашэн фаеу хьушт. Ащи изакъоп. Бэдзэогум и 1-м фэшІыкІэ агъэпсыгъэ сайтэу 210.gosuslugi.ru зыфиІорэм Іоф ешІэ. ЫпэкІэ зэрэсэгъэгъэхэ шІыкІэм тетэу зиІофшІэн лызыгъэкІогъэр чиновникхэу тхылышІэ зэфэшъхьафхэм апае цыфхэр «къезыфэкІы-хэрэм» яхьылІэгъэ тхьаурыхэхэр а сайтмкІэ атынхэ алъэкІышт. Джащ фэдэу а сайтмкІэ ауплъэкІун алъэкІышт тхылышІэхэр арихьылІэнхэ фаеу ведомствэм зэрилыгъэрэм хэбзэ лъапсэу иІэр. Министрэм кьызэриІуагъэмкІэ, законыр зыукьорэ чиновникхэм сомэ мин 30-м нэсэу тазыр арагъэтышт.

Цыфхэр нахьбэу зыкІэупчІэхэрэ къэралыгъо фэло-фашІэу шытыштытхэм ащыщ коммунальнэ фэло-фашІэхэм апае субсидиехэр къаІыхыгъэнхэр. Ар ягъэгъэуцугъэным фэшІ нахьбэм унэ тхылым кьыдэтхыкІыгъэр, БТИ-м ІэкІэлъ кьэбархэр япхьылІэнхэ фаеу шытыгъ. Джь ахэр ежъ чиновникхэм къаугъоинхэ фае.

ГьогурькІоныр

ГьогурькІоным ишпхьэхэр нахь пхьашэ хьугъэх. Укьызэрэуцущт, транспортыр шытынэу зэрэбгъэуцущт шІыкІэу ахэм агъэнафэхэрэр зыукьохэрэм тазырэу атыралхьэрэм бэдзэогум и 1-м кьышыублагъэу фэдэ пчъагъэу хэхьуагъ. Мыекьуапэ трамвайхэр шызе-кІохэрэпышъ, тэ тытхьаурыхэнэу шытэп, ау Краснодар е нэмыкІ кьэлэ инэу трамвайр зыщагъэфедэрэм автомашинэкІэ тышызе-кІозэ ар зэрыкІорэ гьогум тыкышыуцугъэмэ ыкІи автомашинэр шытынэу тедгъэуцагъэмэ, джы тазыр тагъэтышт. Автомашинэр эвакуаторымкІэ Іуащын зэралгъэкІыштыр анахь тазыр инэу шытышт. Ащ пае транспортым ибысым ытыштыр зыфэдизыр регион хабзэхэм агъэнафэ. Автомашинэ апчхэм пленкэ шІуцІэ атезыгъэпкІагъэхэм тазырэу атыштыгъэр зэрэ сомэ 500-у кьэнажыгъ. Ау

ар гъэпщынэкІэ шъэбашэу алъыти, джы номерыр пахынэу агъэнафэгъ. Номерыр пымылгъэу водителыр чэщ-зымафэ нахьбэрэ зекІон фитэп. ГьогурькІоныр щынэгъончэу гъэпсыгъэным фэшІ зигугъу кьэтшІыгъэ шапхьэхэр имышкІагъэхэу лыгъэгъуае, ау зэкІэри ахьшэм зэрэфэкІожьырэм уигъэтхьаурыхэнэу щыт.

Шьон пытэхэри ащыгъупшагъэхэп

ЫпэкІэ сомэ 98-м шІомыкІыштыгъэмэ, бэдзэогум и 1-м кьышыублагъэу анахь пыут аркь литрэныкъом ыуасэ сомэ 125-м нахь мэкІэн ылгъэкІышттэп. «Росалкогольрегулированием» ащ ехьылІэгъэ унашъоу кьыдигъэкІыгъэм бэдзэогум и 1-м кІуачІэ иІэ хьугъэ. Законодательствэр нахь пхьашэу зэрагъэпсыгъэм ишІуагъэкІэ, ешъоным пыщагъэхэр ыкІи хэбзэнчэу кьыдагъэкІырэ шьонхэр нахь макІэ хьунхэм хабзэр щэгугъы. Коньяк бэшэрэбым осэ анахь макІэу иІэщтри агъэнафэгъ. Джь литрэныкъом лыгыттыштыр сомэ 219-м нахь мэкІэн ылгъэкІышттэп. Адрэ шьон пытэхэм уасэу яІэщтыр спиртэу ахэтыр зыфэдизым ыкІи зы градусым уасэу иІэм елгытыгъэщт. Джащ фэдэу кьэлъэпІэщтых коньякхэр, виски, ром, джин, текила зыфэпІощтхэр. Зэхэхьогъу закъом кьышыуцущтхэп. Илээсыр екІыфэкІэ алкоголь зыхэлъ продукцием ыуасэ процент 40-м нэсэу къалэтышт. Лъэпкъ алкоголь политикэр ихьухьэгъэнымкІэ Гупчэм ипашэу Павел Шапкиным кьызэриІуагъэмкІэ, 2013-рэ илээсым ищылэ мазэ и 1-м акцизхэм кьазэрахэхьощтым шьон пытэхэр кьыдэзыгъэкІыхэрэми мэкІэмакІэу зыфагъэхьазыры.

Санэм ыуасэ хэшІыкІэу кьыдэкІо-ещтэп, сыда пІомэ ащ техьорэ акцизыр бэшэрэбым тельытагъэу зы сомэм шІокІыгъэп. Сэнэ лъэпкъхэр класс-классэу зэтефыгъэнхэм пылгъэ шапхьэхэм бэдзэогум и 1-м кьышыублагъэу зэхъокІыныгъэу афэхьуэгъэхэм апкь кьыкІэу,

вермут лъэпкъхэр кьыдэзыгъэкІыхэрэм ащышхэр кьэуцунхэ фаеу хьушт. А сэнэ лъэпкъыр кьыдэзыгъэкІыхэрэм япродукции ликер лъэпкъхэм ахэлъытагъэу лицензиер кьалахынхэ фаеу хьуштытх. Арышъ, ахэр кьыдамыгъэкІыжъынхэкІи мэхьу. Ахэм къашІынэу шытыгъэр кьырагъэкъужьышт ІэкІыб хэгъэгъухэм кьарашьэр вермут лъэпкъхэм. КъэІогъэн фае бэдзэогум и 1-м кьышыублагъэу пивэр алкоголь продукции лъэпкъхэм ащышхэр зэрагъэнафэгъэр. Джь общественнэ чыпІэхэм, урамхэм, паркхэм, шагухэм, квартирабэу зэхэт унэхэм яІэхьапІэхэм уащешъон уфитыжъэп, узаубыткІэ тазыр кьыптыралхьащт. Обществоннэ гъэшхэным ип-редприятиехэр хэмьтхэу, законом пивэр чэщым сыхьатыр 23-м кьышыублагъэу 8-м нэсыфэкІэ ащэн фимытхэу егъэнафэ.

ЕджапІэхэм ахьщэ къалэжъышт

2012-рэ илээсым бэдзэогум и 1-м аухы кІэм тетэу Іоф ашІэным зышъ-техьэхэрэ пІалгъэу къэралыгъо ыкІи муниципальнэ организациехэм, гъэсэныгъэм епхыгъэхэри зэрэдыхэтхэу, афагъэнафэгъагъэр. НэмыкІэу къэпІон хьумэ, ар зыфэкІожьырэр бюджет мылгъу зэрафатІушчырэм емылгытыгъэу, ыпкІэ зыпылгъэ фэло-фэшІэ зэфэшъхьафхэр афагъэцакІэхэзэ, джы мылгъу къалэжъын зэралгъэкІыштыр ары. Законом зэригъэнафэрэмкІэ, уч-реждениер зыпылгъэ Іофхэм ар ате-гъэпсыкІыгъэн ыкІи учредительнэ документхэм агъэнафэу шытын фае. ГушыІэм пае, еджапІэм тучан кьышы-зэІупхын уфитыштытх. А ІофшІэнымкІэ фэдэу къахьыжыгъэр еджапІэм кьы-фэнэ ыкІи бюджетым кьыкІэу кьыІэ-кІэхьэрэ мылгъу зы сомэ кьышыкІэ-щтэп, зыгорекІэ къэралыгъо заказэу агъэцакІэрэр нахь макІэ мыхьугъэмэ.

Непэ зы кІэлэеджакІом иегъэджен илээсым бюджет мылгъоу пІуагъа-хьэрэр сомэ мин 30-м кьышыублагъэу мини 120-м, апшъэрэ еджапІэм чІэс студентым сомэ мин 60-м кьышыублагъэу мини 100-м нэсы. Законом зэригъэнафэрэмкІэ, муниципальнэ уч-реждением фэдэу, кІэлэцыкІур бюджет ахьщэкІэ унэ сабый ІыгыпІэми ащэн фитых. Муниципалитетхэм ябюджет мылгъу апІухьащт кІэлэпІухэм лэжьапкІэ ятыгъэным, гъэджэгугъэнхэм, нэ-рылгъэу ІэпыІэгъухэр ыкІи джэгъуалгъэ-хэр кьэщэфыгъэнхэм. Ау егъэдженым епхыгъэ программэхэм апае ны-тыхэм ыпкІэ атын фаеу шытышт. Мыщ дэ-жыым зы шапхьэ ищыкІагъэ: сабый ІыгыпІэм къэралыгъо аккредитацие иІэн фае. Мы шІыкІэм ишІуагъэкІэ сабый ІыгыпІэхэм яжэу чэзыухэм ахэтхэм япчъагъэ нахь макІэ хьушт, зилэжъапкІэ мын ны-тыхэм ясабый зыдащт ІыгыпІэр кьыхьыгъэным-кІэ амалэу яІэм хэхьощт.

СЭХЬУТЭ Нурбий.

Адыгэ литературоведением ыкІи адыгэ литературнэ критикэм ианыхъ кІочІэ паш

Нэбгырэ пэпчэ еж иунаеу шыІэныгъэм лъагъо шыпхырешы. Зыхэр зы Іофыгъо горэм ящыІэныгъэ епхыгъэу, ащ гуахъо хагъуатэу, гъэхъэгъэшлэхэм къафэкІох. Адрэхэр зы Іофыгъом ымыгъэразэхэу, лъэныкъуабэр зэдальгъэу, зэдагъэ-цакІэзэ ягъэшІэ гъогу рэкІох. Кэстанэ Дмитрий тшгэмэ, ар лъэныкъуабэкІэ цІыфхэм ашІэ. Ар исэнэхъаткІэ кІэлэгъэджагъ, ау етІани тхэкІуагъэ, критикыгъ, общественнэ ІофшІагъ. Кэстанэм Кошбэе Пшымафэ къырило-гъагъэу мыщ фэдэ игукъэкІыжхэм ташегъэгъуазэ: «ІэнатІэмэ зыдыамыгъэхьхы, къэнэжыштыр птхырэр ары. Сэ къэзгъэшіагъэм ІофшІэнэу сымыгъэцэкІагъэ шыІэп. «КІо» аломэ — сыкІуагъ, «чъэ» аломэ — сычъагъ. СыкІэ-лэгъэджагъ, сыредакторыгъ, сыкритикыгъ, сыдиректорыгъ. Ученэ Іофи згъэцэкІагъэ, статья зэфэшъафэу стхыгъэри макІэп, ау ахэр зэкІэ непэ къэхъухэти, неущ кІоджыштыгъэх. Тхылъэу стхыгъэ шымыІэу, гъашІэр сІэ-кІэкІыгъ». Еж Кэстанэм шІомэ-кІагъэми, адыгабзэкІи, урысыб-зэкІи тхылъ 20 фэдиз къыдигъэ-кІыгъ. Адыгэ хэкум икультурэ, илитературэ зыкъыгъэлэгъэным дэлэжыагъ, ыкІуачІи, иІэпІэсэ-ныгъи тилитературэ ихэхъоныгъэ ритыгъ. Илъэс 74-у къыгъэшіа-гъэм шыщэу 54-м адыгэ лите-ратурэм фэлэжыагъ.

Джыри студентзэ, Кэстанэм ытхыхэрэр къыхытхэу ригъэ-жыгъагъ. НахыбэрэмкІэ зэрэхъ-хабзэу, апэрэ творческэ лъэ-бэкъоу ыдзыгъэхэр усэхэмкІэ ригъэжыагъ ыкІи иапэрэ усэ 1932-рэ илъэсым хэкү гъэзетэу «Колхоз быракъ» зыфиІорэм инэкІубгъохэм къащыхеуты. Джарэушгъэу усэ тхынымкІэ Кэ-станэм итворческэ ІофшІэн ригъэжыгъагъэми, апэрэ лъэхъа-ным къыххэщэу ащ зыкъызщи-гъэлэгъуагъэр литературнэ кри-тикер ары. Апэрэ усэр къызышчы-иутыгъэ илъэсым къыкІэлъы-кІогъэ 1933-рэ илъэсым адыгэ литературэм ехыІыгъэ критиче-скэ статьяхэр ытхыхэу регъа-жэ. Хэкү гъэзетым зэуж итхэу къырегъахэх литературнэ-кри-тическэ статьяхэу «Художес-твеннэ литературэм ипшъэ-рылхэмрэ ашкІэ Іофэу тшІэн фаехэмрэ», «Художественнэ литературэм пшъэрылхэу иІэхэр», «Тихудожественнэ ли-тературэ нахъ пэчэчан зэрэт-шІын», «Писатель ныбжы-

кІэхэм ятворчеств», «Тидра-матургие ипшъэрылхэр» зыфиІохэрэр ыкІи нэмыкІхэр. Арышъ, Кэстанэ Дмитрий усэ зэхэлъхъанымрэ художественнэ литературэм еж фыриІэ еплъы-кІэу, ащ ипшъэрылхэу, ыгъэцэ-кІэн фаеу ылыгъэхэрэр къызыш-ригъэлэгъукІырэ статьяхэмрэ ятхын зэдыригъэжыагъэу мэхъу. Мы лъэхъаным адыгэ литерату-рэм апэрэ лъагъор пхырищэу ригъэжыгъэ къодыеу зэрэщы-тыгъэр ыкІи апэу художествен-нэ литературэм игъэлэпсын езы-гъэжыгъэ зэе-тІуаехэм ІэпыІэгъу афэхъун, ятхыгъэхэм шІуагъэу ахэлъыри шыкІагъэу афэхъугъэ-хэри ІупкІэу языгъэлэгъун кри-тикэ ящыкІагъэу зэрэщытыгъэм такыпкъырыкІмэ, Кэстанэ Дмитрий истатьяхэм лъэпкъ ли-тературэм зызэриушъомбгъушът шыкІэм игъогу тэрэз хэхыгъэ-нымкІэ инэу яшІуагъэ къэ-кІуагъ. Ащ ыпкъ къыкІэу, усэ ыкІи очерк бэкІае къыхыуыгъэу илагъэми, Кэстанэ Дмитрий ыцІэ литературэм зэрэхъагъэр кри-тикер ары. КритикэмкІэ Іоф-шІагъэу иІэхэр ары СССР-м итхакІохэм я Союз 1941-рэ илъэ-сым зэраштагъэри, литературнэ критикэм нахъ зыфигъэзэныр къызэкІыгъэри истатяхэм ахэ-тэлъагъо. «Адыгэ литературэм ичІыпІэ анахъ махэмэ ащыщыр литературнэ критикэмрэ лите-ратуроведениемрэ икыоу зэрэтимы-Іэхэр ары, ахэм макІэу зэраха-хьорэр ары, — етхы Кэстанэм. — Произведение зырызхэм, пи-сатель зэе-тІуаехэм яхыІылагъэхэу атхыхэу къыххэкІы... Ау лите-ратурэм изытет е ащ ижанрэхэм яІоф къыІэгъэу, литературэм ихэхъо-ныгъэ епхыгъэ Іофхэр, литерату-рэм иопыт къыгъэлэгъагъоу лите-ратурнэ-критическэ статьяхэр тІэхэлп. Ащ фэдэу тегушыІэгъэн фаеу тилитературэ Іоф Іаджи иІ». А зышІохыгъэн фэе Іофыгъоу ли-тературэ ныбжыкІэм ыпашъхъэ-кыуцхэрэм зафигъэзэныр Кэ-станэм пшъэрылхэу зыфегъэ-уцужы.

Кэстанэ Дмитрий литературо-ведениемкІэ иІэпІэсэныгъэ нахъ къэзыгъэнафэу, анахъ мэхъэнэшхо зыІэу зэрихъэгъэ Іофыгъомэ ащыщыр Теуцожэ Цыгъо ищыІэныгъэ ыкІи итвор-ческэ гъогу ехыІыгъэ тхылъ-хэу «Народный певец» (1950), «Цуг Теучеж» (1955), «Орэдым тамэ къыгъокІэ» (1979, 1987) зыфиІоу къыдигъэкІыгъэхэр ары. Цыгъо иусэхэр зытхын цІыф

кІыгъун зэрэфаер апэу къэзыІэ-тыгъагъэр Кэстанэр ары. Ащ гъэзетэу «Социалистическэ Ады-геим» а упчІэр къэзыІэтырэ ста-тья къыщыхыутыгъагъ. А статьям рыкІуагъэр Дмитрий мырзэушгъэу къыІотэжыштыгъ: «ГъобэкІуае агъэкІонэу бэкІаеми аралагъ, ау зымы кІонэу къариІуагъэп. ЕтІанэ сз тІокІыр къыстесагъ. Бэрэ чылэм сыдэсынэу хъугъэп, ау сызэрэкІуагъэмкІэ сыкІэ-гъожыкырэп». Кэстанэ Дмитрий къоджэ усакІом къекІуштым тетэу, шІоигъом тыригъафэу, усэным къыфиІэгъэу Іоф ди-шІагъ. Цыгъо ианыхъ произве-дение цІэрыІохэу «Пшы-орк-зау», «МафэкІо Урысбый», «Ро-дина», ахэм анэмыкІхэри ыт-хыгъэх, ытхыгъэхэу къодыеп, зэ-ригъэфагъэх, урысыбзэкІи ады-габзэкІи ахэм якъыдэгъэкІын пылгыгъ. Кэстанэм Цыгъо дунэе къэбархэм, хэгъэгум ихэхъоны-гъэшхохэм ащигъэгъозэ зэпы-тыгъ, урыс литературэм иклас-сикхэм, анахъу А. С. Пушкиным ытхыгъэхэу Хь. Ахьмэд зэридзэ-кІыгъэхэм къафеджэзэу зыІэпи-щэу произведенийер зэрэбгъэп-сыщт шыкІэм нэІуасэ фишІыгъ, А. С. Пушкиным ытхыгъэхэм яфэмэ-бжыкІэм Цыгъо ыусыгъэ-хэм атыригъэхъан ыІыгъэкІыгъ.

Теуцожэ Цыгъо итворчествэ лъыгъэкІотэнымкІэ, нахыбэмэ зэлъашІэнымкІэ Кэстанэм Іо-фышхо ышІагъ, ау ащ Іоф зэрэ-дишІагъэм дакІоу ежэ Дмитрий илитературнэ ІэпІэсэныгъи нахъ бай мэхъу. «ГъэшІэгъоны тызхэ-тыр, — къафиІуатэщтыгъ Кэста-нэм иныбджэгъухэм, — курсым агъэкІуагъэм сыфэд, сз сишІуа-гъэу екІырым фэдэу, Цыгъо ишІуагъи сз сшъхъэкІэ кысыс-кІы. Ижабз, образхэм якъэтыкІ, изэхэлъхъакІ, игупшысакІ, зэкІэ

гъэшІэгъоны, пшъхъапэ хъун закІ. Народнэ творчествэм идэ-хагъэ джы сыгукІэ зэхэсшІагъ».

ЗэхышІэгъэ къодыеп лите-ратурэм ипшъэрылхэу, ыгъэцэкІэн фаеу иІофшІагъэхэм зигугъу къа-щишІыхэрэр зыщызэшІуихырэ рассказыр ытхыхэу регъажэ. 1948-рэ илъэсым иапэрэ тхылъэу «ІошъхытІу» зыфиІорэр къыздэ-кІым, Лъэустэн Юсыф къызэри-ушыхъатырэмкІэ, тхылъым зе-джэм КІэрэщэ Тембот ыІогагъ: «Мы Кэстанэр джынэс критик дэгъоу, литературовед ІэпІасэу тІагъ, ау сенэгъуе, зэгорэм къызэкІэрыоужынышъ, прозаик пхышэу къычІэунышъ, тикритик тшІокІодынкІэ... А «Іошъхы-тІум» а слэгъурэр къышчыуцэ-щтэп, ащ нахъ лъэагІи ыш-тэщт». Арэуи хъугъэ, Кэстанэр прозаик инэу къычІэкІыгъ, «ІошъхытІум» нахъ лъэагІэхэр зыщиштэгъэ тхылъыбэ къыкІэ-лыкІуагъ. Ау ащ пае адыгэ ли-тературэм Кэстанэ-критикыр, ли-тературоведыр шІокІодыгъэп. Дмитрий тхэкІо зырызхэм ятвор-чествэ, адыгэ фольклорым, зэ-рэпсаоу литературэм иІофыгъо-хэм афэгъэхыгъэу ІофшІэгъабэ иІ. Ащ адыгэ литературэ ныб-жыкІэм ижанрэ зэфэшъхъафхэм ягъэпсыкІэ защыфегъазэ, мэхъанэ зыІэ Іофыгъохэр къащелэ-гъы. ГушыІэм пае, усэ зэхэлъхъа-кІэм къытегушыІэ, гъогуІэхэр къегъэлэгъагъо: адыгэ усэр ирит-мэкІэ нахъ пыгъэу зэхэшагъэу, нахъ шэпхъэ гъэнэфагъэ иІэу, ирифмэхэри нахъ чанхэу, нахъ зэмыІэуужыгъуабэу зэрэхъуным къытегушыІэ. «Адыгэ фолькло-рым истих шІыкІэ художествен-нэ амалыбэ ІэкІэлъыгъ нахъ мышІэми, — етхы ащ, — лите-ратурэ ныбжыкІэм ипозэие иІэ пшъэрылхэр гъэцэкІэгъэнымкІэ ахэр икыоу шытхэп. Зы сатырым ыкІэ зэриухырэ гушыІэмрэ ащ къыкІэлъыкІорэ сатырым икье-жыгъурэ ямэкъэ зетэфэ рифмэ-кІэ изыгъэкъоу ыкІи ритмэ гъэ-нэфагъэ зымыІэ стих зэхэлъхъа-кІэм адыгэ поэтиер шІокІыгъ, урыс литературам иопыт ыгъэ-федэзэ, ритмэр, шапхъэр нахъ пыгъэу зэхэхэгъэным, рифмэр ыгъэбайным екІугъ». Кэстанэм прозэм зыфигъазэрэм адыгэ прозаическэ тхыгъэхэр, тхыдэж-хэр зэрэзэхэлъ шІыкІэм фэмы-дэу, урыс литературэм щысэ теп-хызэ шІыкІэ гъэнэфагъэхэр гъэ-федэгъэххэм иамалхэр зэрэщы-Іэхэр нэрылэгъу къешІы. Ащ фэд урысыбзэкІэ тхыгъэ тхылъ-

хэр зэдзэкІыгъэнхэм фэшІ шІы-кІэ-амалэу, тхылъ зэдзэкІыным пылхэр зыщыгъозэххэ фаехэр къелэгъытх. Ежымы адыгабзэм рильхыагъэх М. Горькэм ипшесэу «На дне», Ж. Б. Мольер и «Ску-пой», А. Фадеевым ироманэу «Молодая гвардия» (Лъэустэн Юсыф игъусэу), С. Бабаевскэм ироманэу «Кавалер Золотой Звезды» (Пэрэныкыо Муратэ игъусэу). Джаушгъэу сыд фэдэ-рэ Іоф къыІэгъыгъэми хэшІыкІ фыриІэу критикэм лъапсэ къы-фешІы. Зы лъэныкъомкІэ, лъэпкъ жэрыІо творчествэм ианыхъ гъэхъэгъэ дэгъухэр, ианыхъ нэшэнэ шІагъохэр зы-гъэфедэрэ, адрэ лъэныкъомкІэ, урыс литературэшхом иопыт щыгъозэрэ, зыпкъырызгъэ-хъэрэ адыгэ литературэ ныбжы-кІэм ихэхъоныгъэ гъогу къы-регъэлэгъукІы.

Кэстанэ Дмитрий адыгэ лите-ратурэм ихэхъоныгъэ хишІы-хъагъэм изы лъэныкъоу шыт еджапІэм зэрэщырагъэджэщтхэ тхылъхэм якъыдэгъэкІын Іофэу дишІагъэр. 1942-рэ илъэсым къыдигъэкІыгъэ учебнымкІэ адыгэ литературэм итарыхэ еджапІэхэм иІгъэсипшІ пчыа-гъэхэм ащызэрагъэшіагъ. Мыщ адыгэ лъэпкъым икультурэ зы-къызэриІэгъэр ІупкІэу гушы-Іапэм къышегъэлэгъагъошъ, адыгэ жэрыІо творчествэм мэхъанэу иІагъэр ыкІи иІэр куоу шызэхе-фы, адыгэ литературэм гъогуу къыкІугъэм лъапсэ къыщыфе-шІы, адыгэ тхакІохэм яІофшІа-гъэхэм къаегушыІэ, шІуагъэу ахэлъыр, образхэр къызэрэтыр шІыкІэр, лъэхъанэу тызыхэтыр шыпкъагъэ хэлъэу къызэра-гъэлэгъорэ шІыкІэр ыкІи шы-кІагъэу афэхъугъэ лъэныкъохэр къызэхефых.

Джарэушгъэу адыгэ художе-ственнэ литературэм ихэхъоныгъэ дакІоу ежэ иІэпІэсэныгъи ха-хъозэ, Кэстанэ Дмитрий апэрэ адыгэ литературнэ критикэу, ащ ыІылапсэ зыгъэуцугъэ лите-ратуроведэу ыцІэ тилитературэ хэ-хъагъ. Непэ ежэ къытхэтыжып, ау иІофшІагъэхэу адыгэ лъэп-къым игушъхъэлэжыгъэ къызы-гъэлэгъукІхэрэр лъэпкъым ихъарзынэхъ шыщ хъугъэх. Ти-непэрэ критикхэм, литературо-ведхэм Кэстанэм илитературнэ традицихэр лъагъэкІуатэзэ лъэпкъ литературэм ихэхъоныгъэ дэлажыагъ.

ШЪХЪЭЛЭХЪО Дарико. АРИГИ-м ишІэныгъэлэж.

ЯтІонэрэ тедзэгъур къыдэкІыгъ

Хъанэхъу Къадырбэч къэлэ гъэпсыкІэ зыІэ поселкэу Инэм щэпсэу, илъэс 80-м ыныбжэ нэ-сыгъ. Инэм инагъэкІи, цІыф пчыагъэу дэсымкІи Тэхъутэ-мыкыое районым ятІонэрэ чІыпІэр шеубыты. Инэм посел-кэ советым зэкІэлъыкІоу илъэс 15 Къадырбэч тхъаматэу иІагъ. Хъанэхъур цІыф гүмэкІыл, гу-лыгъэ зыІэ паш ыкІи зэхэщакІу. Мы гушыІэхэр Къадырбэч ит-хылъэу «Совет предлагает, ре-

шает, организует» зыфиІоу 1985-рэ илъэсым къыдигъэ-кІыгъэм гушыІапэу иІэх.

Хъанэхъу Къадырбэч Инэм-рэ Тэхъутэмыкыуаерэ яцІыф гъэшІуагъ, медалэу «Адыгеим и Шытхъузахъ» зыфиІорэр къыра-тыгъ. Мы мафэхэм Къадырбэч итхылъ цІыкІу ятІонэрэ тедзэгъоу къыдэкІыгъ. Илъэс 15-м къа-кІоцІ Инэм поселкэ советым гъэ-хъагъэу ышІыгъэхэм, шІыкІэ амалэу ыгъэфедэгъэхэм, Іэпы-

Іэгъу къыфэхъугъэхэм Хъанэхъур къаегушыІэ. Къоджэ ыкІи по-селкэ псэупІэхэм яІэшъхэтет-хэм тхылъыр агъэфедэн, шІуагъэ хахын алэкІышът.

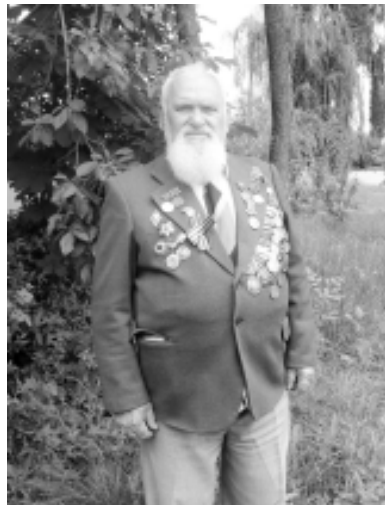
Къадырбэч гъогу заф, гъогу занкІ къыкІугъэр. Тыгъургъой шыщ мэкъумэщышІэ унагъу къызэрыхъухъагъэр. Гурыт еджапІэр къыухыгъ, къулыкъур Темыр флотым щыхыгъ. Ком-сомолым и Тэхъутэмыкыое рай-ком иинструкторэу, нэужым

иятІонэрэ, иапэрэ секретарэу, партием ирайком иаппарат Іоф ащишІагъ. Совхозэу «Адыгей-скый» зыфиІорэм ипартком исе-кретарэу, партием ирайком изэ-хэщэкІо отдел ипашэу шытыгъ. 1977-рэ илъэсым къышегъэжыа-гъэу 1992-рэ илъэсым нэс Инэм поселкэ советым итхъамэтагъ. ІэнатІэу зыІутыгъэхэм ІофшІэ-кІо чанэу, зэхэщэкІо дэгъоу за-къышчыгъэлэгъуагъ.

Совет тхъаматэу зыщытыгъэ

ильэсхэм Инэм зэхъокІыны-гъэшхохэр фэхъугъэх. Мы илъэс-хэм поселкэм къыдэуцугъэх гурыт еджэпІитІу, поликлиникэр, симэджэщыр, сабай ІыгыпІэ-хэр, аптекар. Ахэм къагІэлъы-кІуагъэх пчыагъэу зэтет унэхэм ашъхъэхэм ягъэцэкІэжыкын, за-шъохэрэ псым иІоф гъэтэрэзы-гъэныр, урамхэм яззетегъэсы-хъан тучанхэм яшІын. Тхылъыр уеджэнкІэ гъэшІэгъоны.

ХЪУШТ Шэбан.

Заом ыкIи IoфшIэным
ветеранэу ГьукIэлI Мухь-
динэ непэ.

Пелыуан фаусыгъэу дунаим зы цIыф нахь кытехыгъэан фаеп. Ар кьуаджэу Аскъэлае щыщыгъ, ылъэкъоцIагъэр ГьукIэлI. Пелыуан кьуитфыр зы пшъашьэрэ илагъэх, ахэм ащыщэу псаухэр Мухьдинэрэ ышыхэм анахьыкIэу Юнысрэ.

Пелыуан тлэгъугъэу ыкIи тшIэу щымытыгъэми, Мухьдинэ итеплэкIэ, ылъэкъ-лъэкъ-хэм язэхэлъыкIэкIэ цыф пыгъ, цыф псау кызырэхэкIыгъэр гьуащэрэп. Илээс 88-рэ кыгъэшлагъ, ылъакъо тет, иакъыл чан, гъашIэм илэшIугъэ эзэщыгъэл, шIулъэгъоу фыриIэми кыщыкIагъэл.

Ишхьэгъусэу Рае ыуж итэу ежыри кытпэгъокIыгъ. Гъэмэфэ щыгъынхэм чэтэн паIоу ышхьэ тыгъэм щызыухъумэрэр апыль, жэкIэ зэкIэупкIагъэр кьекIу, нэгущоу унэм тырегъэблагъэ.

Бысымгощэ шъыпкъэм зери-хабзэу, Рае имыхъамелэ тыхыгъалэ шIоигъоу пшъэрхъапIэм кIуагъэ. Лы гъэшIэгъоным игъашIэ кырыкIуагъэм тэри тигуапэу зыщытэгъэгъуазэ.

Ятэ Пелыуан фэзыусыгъагъэмкIэ, а цIэр кыыхихынэу кызырэхэкIыгъэмкIэ апэ Мухьдинэ темупчIыи тлэкIыгъэл.

— ЦIэр фэзыусыгъагъэр кьэсIонэу сшIэрэп, ау кызырхъум апэ зылъэгъугъэр ары, «пелыуаныр» ащ фаусыщтми ымышIэу, зыжэ кьыдэкIыгъагъэр. КъэхъугъакI Iоу умышIэнэу, сабыир иныгъэ, — кьытиIуагъ ащ.

ЩыфышIоу, кьарыушхоу ятэ зэрэщытыгъэр Мухьдинэ кытфIоIагъ. Бэ ыгъэшлагъэл, илээс 60-м нэмысыгъэу идунай ыхъожыгъ. Колхозым кьиныбэ хилъэгъуагъ, губгъохэр кьазгъыркIэ зытIыштыгъэхэм ащыщыгъ. Сабый быныр зеригъэшхэщтым пылэу чэщи мафи Ioф ышлагъ, джащ фэдэу фронтим щыIэ зэолIхэри гъэшхэгъэхэ фэгъэгъэ.

Лы пытэ ушъагъэу, зикителъ медальхэмрэ орденхэмрэкIэ гъэкIэрэкIагъэу, игъусэ фронтоникхэм ишъуашэкIи итеплэкIи кьахэщыщтыгъэр сынэгъу кыкIэуоджыгъ. Илээс ситIуагъэ узэкIэIэбжыгъэм, Джэджэ районым цыф зэхъэшхоу шылагъэм ахэтэу Мухьдинэ

ДЗЭКИОЛИХЭР КЪЫТХЭТЫХ

апэу тлэгъугъагъэ. Зэрэадыгълыр гьуащэщтыгъэл, тыдэгъушIэнэу ащыгъум хъугъагъэл, ау зылудгъэкIэнэу дгъэгъуагъэ.

Лъэкъопыль-хьы щыгъыни яIагъэл

Пелыуан исабайхэр ригъаджэхэ шIоигъуагъ. Къуаджэм

джэ кызыгъэгъэгъэжыгъым ыуж IoфшIэныр ригъэжыагъ, икIыгъэ илээсыр ары ветеранхэм я Джэджэ район Совет ипашэ ипшъэрылхэр ыгъэцэкIэныр зы-зэпигъэужыгъэр.

Хъулыфыгъэ чъэпхыгъэхэр заом бэу хэкIодэгъагъэх, еджагъэхэр мэкIагъэх, IoфышIэхэр икьуштыгъэхэп.

Мухьдинэ спортым зэрэпылтыгъэр, значок зэфэшъ-

гъэр районом ишагу дальхъэгъагъэми, ыужым хъурэмкIэ Мухьдин ары пшъэдэкIыжыр зытелыгъэр — тхылъхэм кьафькIэтхъыщтыгъэхэп. Ащ бэ кыпыкIыи ылъэкIыщтыгъэр.

КIэлэ нэжгъурым пхъэмбгъур зыкьакъыр илхэр ышхьэкIэ зеригъашIэхэ, прокуратурэм Ioфыр зехифынэу лъэIу тхылъ ытхыгъагъ. Ар апэ сельпо, етIанэ районом ипашэхэм

телефоныр агъэфедэу рагъэжыагъ.

Ioф зеришIэрэм дыкIыгъоу, связым итехникумэу Ростов дэтыр, нэужым связымкIэ Московскэ электротехническэ институтыр кыухыжыгъэх. Мухьдинэ район почтэр зычIэт унэжэ цыкIум ычIыпIэкIэ уахътэм диштэрэ унэшхо ыгъэуцу шIоигъоу ыпэ ит хэбзэ IoфышIэхэм зарелом кьыдырагъэштагъэл, псэуалъэм пэIуагъэхан мылкъу зэрямыIэр кьыралогъагъ. Ежэ иамалкIэ почтэр ышIынэу тыриубытагъэу, Мухьдинэ проект хъазыр Москва кьырищыгъагъ, почтэр чIэтынэу унэ зыдэс станицэм щышIын ылъэкIыгъ. Станицэм щышIагъэр зэфэпхысыжымэ, Мухьдинэ ихьа-тыркIэ ары Джэджэ районым, Адыгеим ит район пстэуми апэу, радиоузелькIэ зыцагъэуцугъэр, автоматическэ телефон станцияе номер 1000-м ателытагъэу зыцагъэлпсыгъэр, кодкIэ кьэлэ зэфэшхьафхэм телеграммэхэр агъэхыгъэу зыщыхъугъэр.

Ветеранхэм ятхьамэтагъ

Шушлагъэу иIэр бэу Мухьдинэ пенсием кIогъагъэ. Щагъэсыгъэл, илээсыбэрэ районым иветеранхэм яорганизацияе итхьамэтагъ, сэкъатныгъэ зилэхэм ярайон Совет ипэшагъ. Урысыем сэкъатныгъэ зилэхэм я Обществэ ия 3-рэ Зэфэсэу 2001-рэ илээсым Москва шыкIуагъэм хэлэжыагъ. Обществэм ицIыф гъэшIуагъ. «Урысыем изаслуженнэ связист» зыфилорэ цIэр кыфаусыгъ.

Мухьдинэ Адыгеим ыкIи Урысые Федерацием апIэкIэ кьыратыгъэу иIэ щытхъу тхылъхэр пшIы пчъагъэ мэхъух.

Ежыгъым зериIоу, ахэр зэкIэ зэхалыгъэгъэ, заоми, мамырныгъэ щылакIэми гъэхъагъэу ащишIыгъэхэр зэхъабытэгъэи, Адыгеим ыпашхьэ гъэхъагъэу щыриIэхэм апае республикэм ианыхэ цIэ лъапIэу «Адыгеим и Щытхъузехъ» зыфилорэр кыфагъэшхошагъ.

Мухьдинэ кIалэрэ пшъашгъэрэ иIэх. ИкIалэ унагъо иIэу шхъафэу мэпсэу, ыпхъоу Мирэ Рим щэпсэу, исэнэхъат фэ-шъыпкъэу Ioф ешIэ. Ар орэдылу, чыжыу щыIэми, Адыгеим исхэм ягуапэу агу кьэ-жыгъ. «Азэмат» зыфилорэ орэдыр ныбжыкIэхэм джыри кьало. Илээс кьэс Адыгеим кьэкIо, зыщегъэпсэфы.

Мухьдинэ янэкIэ янэжэ илээс 115-рэ кыгъэшлагъ, яни янэшхэри илээс 90-м нэсыгъэх, ежэ кьыдалыфыгъэхэм анахьыбэми, 80-м кышъагъэкIагъэл. Джыри бэрэ псэунэу, псауныгъэмрэ шхъэкIэфагъэмрэ ащымыкIэнэу, щыIэныгъэм ыгу фэмыучыIынэу Мухьдинэ тэри фэтэлэ.

АгъашIоу, алытэу ар станицэу Джэджэ дэс. Станицэм ыкIи Джэджэ районым яцIыф гъэшIуагъ, ветераным икьэлапчъэ зыгу шIу илэ пстэуми афызIухыгъ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Джэджэ районымкIэ связым иIoфышIэхэм Мухьдинэ ахэс. 1967-рэ илээс.

дэтыгъэ еджапIэм классибл кышъаухыщтыгъэр. Мухьдинэ дэгъоу ар кызыриухыгъэм пае еджапIэм Щытхъу тхылъ кышъыратыгъэу зэрэщыгъым ишIуагъэ кьекIыгъ — зыфэгъэ медтехникумэу Мыекъуапэ дэтым аштэгъагъ. Инасып кыыхыгъэлэ врач хъунэу, джыри а сэнэхъатым зэрэфэгъэр щыгъупшэрэп. НэмыкI сэнэхъатхэмкIэ Ioф ышIэнэу хъугъэ, тыдэ щыIэми, иIoф гуетыныгъэ фырилагъ.

Хэгъэгъу зэошхор кьэжыи, Мухьдинэ техникумыр кымыухыгъэу кьуаджэм кьэкIожыгъагъ. Бэ темышIэу, ыныбжэ зекъум, илэгъухэм ахэтэу дзэ кьулыкъум дащыгъ.

Мухьдинэ Темыр-Кавказ ыкIи Закавказскэ фронтхэм ащызуагъ, фашистхэр тыхэгъэгъу рафыжыфэхэкIэ пыим пэIутыгъэхэм ащыщ. Пытагъэу, лыгъэу кыыхъагъэхэм янэпэплъых шIухъафтын лъапIэхэу ыбгъэгъу зыгъэшъуашIохэрэр. Ахэм ащыщых Хэгъэгъу зэошхом иорденэу я II-рэ степень зилэр, медальхэу «За оборону Кавказа», «За победу над Германией».

Заор зэуцужыгъым ыужы шIэхэу Мухьдинэ кьэкIожыгъагъэл, кыкIалыкIорэ илээс ситфыми хэгъэгъум фэулэгъ, дзэкIолIхэр ыгъэсагъэх. Икьуа-

хъафхэр зериIэхэр райкомым ешIэти, кьеджэхи, спорткомитетим пэщэныгъэ дызэрихъанэу рагъэблэгъэгъагъ, ау зэхэмыщэгъэ кьулыкъум афэкIогъагъэл. Спортзалхэр, стадионхэр, площадкэхэр, спорт оборудованиехэр кьуаджэхэм джыри кьанэсыгъагъэхэп.

«Тэрэзэу пшIагъэл» аригъэIуагъэл

Мухьдинэ Бжыхъэкъоежэ сельпом итхъаматэ игуадзэу IoфышIэ аштэгъагъ.

Сыд фэдэрэ Ioфи зэрэщытын фаем фэдэу ыгъэцэкIэу есэгъэ кIалэм «тэрэзэу пшIагъэл, Ioфыр бгъэтэрэзыгъэл» кьыралоным ыпэу иIoф чэщи мафи зэпымыоу дэлэжъэным фэхъазырыгъ. Джащ фэдэу, кымылэжыгъэри имылажэри зытыруигъалъхъэщтыгъэл.

ИIoф ишъыпкъэу зэрэпылхэр районом ипашэхэми алъэгъуштыгъ, шыгушIулыштыгъэх. Тучанхэр ревизие рагъэшыштыгъэх, дэгъоу ахэгъэгъагъ. Пхъэмбгъу кубометрэ 20-у Краснодар кьырырагъэщыгъэр тхылъхэмкIэ тырамытхыкIыжыу, кьезыгъэшагъэхэм зыкьуаупкIэфэкIэ Ioф ышлагъ. Пхъэмбгъоу кышъа-

зарегъэлъэгъум, пхъэмбгъур зэраритыгъэр кьэзыушыхъатырэ тхылъым кьыфькIэтхэжыгъэх, ежыри IoфшIапIэм кьылулыжыгъагъ.

Джэджэ районыр кьахыгъэщыгъ

КыкIалыкIорэ илээсхэм Аскъэлэе почтовэ отделением ипашэу, Шэуджэн районом ипашэ ипшъэрылхэр ыгъэцэкIэу, Кошхъэблэ районом итхъаматэу хъугъэ. 1967-рэ илээсым Джэджэ районым агъакIуи, связым «революции» щышIыгъ.

Мухьдинэ ыгу кьэкIыжыгъ: — Щыфхэр зэрэзэпхынэу шылагъэр «морзянкэр» ары. Джэджэ ыкIи Шэуджэн районхэр зэпхыгъагъэх. Телеграммэхэр гужыоштыгъэх, районым кьыкIэу ахэр зынэсышъуштыгъэхэр хэкум икьэлэ гулч ары. Телефон зэпхынымкIи кьин хэтыгъэх. Дежурнэм уфытеошъумэ, узыфаер епIоныеш, ащ уигъэгъушIэнэу щытыгъ. Зэрэрайонэу ялагъэр радиоузел цыкIухэу тфы.

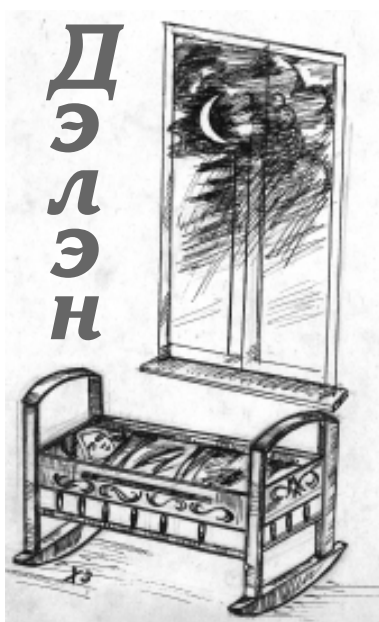
Мухьдинэ анахь псэупIэ инитIоу Джэджэрэ Дондуковскэмрэ телефонн станцияхэр ашаригъэгъэуцугъэх, унагъохэм радиохэр кьащыгъэгъушIагъэх,

Сабыир дунаим кызыте-хьорэм, мамыкум кышгегъ-жъагъу Тхэм фелъэлухэзэ кыркӕ. Адыгэ шэн-хабзэхэм кызырдалыгтӕу, апӕу сабыим фашырӕр кушъахӕр ары. Непӕрӕ мафӕм бӕ тӕкӕзы-жыӕрӕр, ау лъӕпкыӕр зыгъ-лъаплӕу, уасӕ фӕзышыхӕрӕм

ахӕр зышгегъгъушхӕрӕп.

Мыекъуатӕ шыпсӕухӕу Агъыр-жӕнӕкӕ Долӕтрӕ Симӕрӕ ахӕм ашышх. Хабзӕу пылтыр зӕкӕ кыдалыгтӕз, якӕорылф цыкӕу Нахытӕш ахӕм кушъа-хӕпх фашыгъ. Бзылфыгъӕ ялахыт-гупсӕхӕр Агъыржӕнӕ-кӕохӕм аджӕ кышцызӕрӕу-и-гъагъӕх. Ежъ бысымхӕми загъӕхъазырыгъагъ. Кушъӕ дӕх зӕгъафӕгъӕм чӕтыр апӕ-рапшӕу хӕпхӕгъ. Чӕтыр чы-япхӕш, ичъые кыринӕнӕу, сабыир шыгупсӕфынӕу алуи. Етӕнӕ, сабыи цыкӕу Тхӕ фелъӕлуз, анахыжъым ку-шъӕм хипхӕгъ. Сабыим еплъы-нӕу фаехӕм, нӕ тырамыгъӕф-ным пӕе, кӕнӕкӕр зыхӕс псым аӕ хагъаомӕ, ар тыраутхӕз еп-лӕыгъӕх.

Д
Э
Л
Э
Н

Кушъахӕпхӕм пылх хабзӕхӕм ашышхыныгъоу дӕлӕныр пшыныр. Ащ ишыкӕ Симӕ зӕригъӕшӕжыгъӕ. Дӕлӕныр тхъауцм хашыкы, хъалыжъом ехышх. Ащи мӕхъӕнӕ гъӕн-фагъӕ раты. Къуаеу хъалы-жъом далъхӕрӕм шыбжыый, кӕони хӕплъхъанӕу шытӕп, зӕр-фыжыын фае — сабыим ишылӕныгъӕ кӕабзӕу, нӕфынӕу хъуным пӕе, лы цыкӕтагъӕм — лыплӕныр, пхъӕшхъӕ-мышъ-хъӕм — идунай кӕракӕу, баеу хъун мӕхъанӕхӕр ратызӕ хъа-кӕхӕр хагъӕлӕбагъӕх ыкӕи са-быи цыкӕу Тхӕ фелъӕлугъӕх.

Дӕлӕныр пшыным пӕе ишыкӕгъӕхӕр

1. Шыуыкӕ пшӕгъӕ тхъауц
2. Лы цыкӕтӕгъӕ гъӕжъагъ

3. Къое цын

4. Пхъӕшхъӕ-мышъхъӕ гъуыгъӕ цыкӕтагъӕхӕр

Тхъауц пшагъӕр щӕламӕм иинагъӕ ыкӕи илужъауагъӕ фӕди-зӕу офы, лы гъӕжъагъӕр — зым, адрӕм — къуаер, ящӕнӕ-рӕм пхъӕшхъӕ-мышъхъӕ цы-кӕтагъӕхӕр адӕолъхъӕх. Дзыо цыкӕу фӕдӕу шӕлӕмӕ цытӕр зӕ-фӕошӕ, етӕни утӕфыхъажы. Дагъӕ кӕмытӕу жъӕпхъӕ пты-гъӕмкӕ, зӕпырыбгъазӕз, огъа-жъӕ. Дӕлӕнӕу жъапхъӕм кып-хыжыӕрӕм пӕпчъ тхъу шыпфӕз зӕтеплъхъӕхӕм, цышӕ мӕхъу. Мыр кушъахӕпхӕм имыза-кӕоуи, угу кызышхыкӕрӕм картоф дӕлӕу бгъажъӕм, кӕалмыкыцаим дӕгъоу кыде-кӕу пшышх.

Кӕалмыкыцаир адыгӕхӕм яп-чӕдыжышхӕ шышӕу илӕс пчъагъӕрӕ къахыгъ. Ащ щӕла-мӕр е щӕлӕм хъалыжъор игъу-сӕу пчӕдыжышхӕр пшымӕ, щӕджагъо нӕс мӕлакӕ укӕлӕ-штӕп. Кӕуачӕкӕ цыф шышӕхӕ-рӕмкӕ ар дӕгъу дӕд. Нӕгъу-кӕ-тӕый узхӕмкӕ шӕорӕр (конский шавель) народнӕ медицинӕм егъӕфӕд. Адӕбз (опухоль) узыр кыомыузынымкӕи ишыагъӕ кыакӕу алъыгъ. Цӕзхӕм (народнӕ медицинӕм) лъыкыччыр ащкӕ кыагъуцу.

Кӕалмыкыцаир адыгӕхӕм зӕ-тефыгъӕу ашы. Бжӕдыгъухӕм шӕорӕй закӕор агъӕфӕд, кӕм-гъуе-кӕбӕртӕ лъӕныкӕом шӕ-орӕим улӕ шаир (Иван-чай), окӕбзыр (цикорий) игъусӕхӕу агъажъо, ащ цӕ хӕкӕ, шыгъу ыкӕи шыбжыый хатакӕо. А зӕ-хӕлгыр кытебгъӕжъо-жыым, нахъ цышӕ мӕхъу.

Кӕалмыкыцаир пшыным пӕе ишыкӕгъӕхӕр:

1. Шӕорӕй — 1 кыуам
2. Псы — 1 литр
3. Улӕ шай (Иван-чай) — кыутӕми 2 — 3
4. Окӕбз (цикорий) — 1 кыу-там
5. Цӕ — литри 2 — 3
6. Шыгъу — шхъадж зыфа-ем фӕдиз
7. Шыбжыый — шхъадж зы-фаем фӕдиз.

Дӕду.

Шӕорӕй зы кыуам, улӕ шаеу кыутӕми 2 — 3, окӕбз (цикорий) — зы кыуам — мыхӕм псы ли-трӕ кӕкӕкӕ. Къӕжӕнӕу зыригъа-жӕкӕ, машӕор макӕ ошлышх, такыкы 5-рӕ кытеогъа-жъо. Сы-хъат 12-рӕ цӕогъӕты, апч е эма-лированнӕ шыуан горӕм иозыхъ,

Окӕбз.

гъӕуцытӕлӕм шыоыгъы. Шӕ-орӕипс литрӕмӕр цӕ литрӕмӕр зӕ-фӕдизӕу зӕхӕокӕшъ (щӕр нахы-бӕу хъзыкӕхӕрӕри шылӕх), шыгъу хӕотакъошъ, кытеогъӕжъо-жы. Ианӕм кытебгъӕуцон хъумӕ шӕ-ташхъӕми е тхъуми, шыбжыый шыр шыцӕми е птыжыми хӕ-олъхъӕх.

ТХЪАРКЪОХЪО Аминӕт.
Адыгъ кӕралыгъо телеви-дением ижурналист.

Редакцир. **Къӕбӕртӕ Аслъанчӕрые игъоу зӕ-рилъӕгъуыгъӕу, мыщ кы-кӕллыкӕу мы нӕкӕуб-гъом джыи зӕ кышцыт-тыжыынхӕу итхъуагъ кӕалмыкыцаим фӕгъӕ-хыгъӕу илӕс зӕфӕшъ-хъафхӕм тигъзетеджӕ-хӕм кытфатхыгъӕхӕм ашышхӕр.**

Кӕалмыкыцаир адыгъ шхы-нӕп, ау адыгӕмӕ ар агу рихъӕу ешъо, анахъӕу зышгегъӕфӕдӕрӕр пчӕдыжышхӕр ары ыкӕи зӕрӕш-хын псынӕкӕм пӕе нӕкӕыр зы-лыгъхӕр рыхӕлӕжых.

Кӕалмыкыцаир дӕгъуным пӕе шӕорӕим (конский шавель) иугъоин уналӕ тетын фае. Къӕ-кӕырӕ уцхӕр «хъу» е «бзы» аӕзӕ зӕтырафых. Кӕалмыкыцаимкӕ нахъ дӕгъур шӕорӕибзыр ары: ащ ищӕпк нахъ псыгъу, ытхъапӕх-ри, гулӕу кырихыӕр кӕ цыкӕу пытхӕри нахъ цыкӕу. Мышхъуантӕу, лъӕрышытӕу мыгъугъӕу, ау хагъо фӕхъугъӕу, хъаплъышъо мӕкӕ тӕкӕу хи-дзагъӕу шӕорӕир уугъоиншт, ты-гъӕм хъмылӕу, жъаукӕ, жыи кӕлпцӕу, зӕпырыбгъазӕз бгъӕ-гъушх.

КӕАЛМЫКЪЦАЙ

Тилъӕпкъ шхыныгъохӕм яшыкӕхӕу «Адыгъ макъӕм» кы-хиутыхӕрӕм афӕгъӕхыгъӕу гъӕ-зетеджӕу Къӕбӕртӕ Аслъанчӕрые кытфӕтхӕгъ. Ар лъӕшӕу тигуапӕ хъугъӕ, ащ пӕе «тхъауегъӕпсӕу» етӕло. Кӕалмыкыцаеу Аслъанчӕ-рые зигугъу кышыгыгъӕм ишыкӕи тыгъу дӕгошӕн.

Шӕорӕй.

Кӕмгъуехӕм кӕалмыкыцай агъажъо зыхыкӕ, «уӕуц» зыфӕорӕр халъхъ. А уцым арӕу-шӕу зыкӕдӕжӕхӕр псыхъо цыкӕу Улӕ инӕпкӕхӕм ар кызырӕащыкӕрӕр арын фае. Мыщ урысыбзӕкӕ «вереск» рало. Шӕорӕир нахыбӕу, улӕ-уцыр нахъ макӕу зӕхалъхъ.

Зӕрагъӕжъор хъакъу-шыкӕум илӕ шайуцхӕр къа-жъо-жы зыхыкӕ, къашыкышхомкӕ атӕлун-кӕхӕм, кӕагъӕпшызӕ агъажъо. Ижъо зыкӕу, шайуцхӕм аӕлӕт псым ушызӕкӕкӕмыплӕу лужъу мӕхъу, мыщ дӕжыым хъа-кушъхъӕм тырагъӕкӕлӕтышъ, да-дуу (душица) гъӕгъугъӕ гъӕтӕ-кӕогъӕ джӕмышхитӕр уц гъо-жъ (зверобой) гъӕтӕкӕогъӕ шайджъ-мышх изыӕр хатакӕо, дӕгъоу зӕлӕшӕ, къа-мыгъа-жъоу ышхъӕ аулӕбжышх, чӕшым шагъӕты.

Пчӕдыжыым яшыкӕгъӕм фӕ-

диз шаим кыыхагъӕчы, нӕмыкӕ хъакъу-шыкӕу кытырагъӕ-жъо-жы, кӕагъӕпшызӕ, цӕ гъӕ-жъуагъӕ хӕкӕ (щӕр тӕо бгъа-жъо хъушхӕп), кӕагъӕпшызӕ зӕлӕшӕ. Чӕшым шытыгъӕ шайуц зӕхӕ-лгыр нахъ лужъу мӕхъу, мӕ цышӕ кыыхы. Мыщ фӕд кӕалмыкы-цаим шӕум, жъӕжыехӕм, кӕ-тӕыйхӕм дӕгъоу цыф арегъашӕ.

Щӕлӕм фӕбз е хъалыгъу, шыхъар шыбжыый, шыгъу, тхъуогъӕкӕ, цӕгъӕжъо-жъо шӕтӕ, адыгъ къое гъуыгъӕ е дӕшхо шӕоу игъусӕу кӕалмыкыцаир Ианӕм тырагъӕуц. Хӕти ыгу зӕрӕри-хъу шыгъуи, шыбжыый хӕдзӕ-жых. Сятӕ янӕ джары кӕал-мыкыцаир зӕригъа-жъошхыгъӕр.

ХЪАСАНӔКЪО Тӕмар.

Кӕалмыкыцаим игъӕхъазырын кыинӕп. Ащ пӕе, зӕрӕхӕзӕу, кон-скӕ шавель, шалфӕй мутовча-тӕр хӕлӕу, мыщ адыгабзӕкӕ зӕреджӕхӕрӕр лӕбз-шай, бгъӕ-жъошх ыкӕи ащ кыкӕлихыгъӕ псыр чӕшым шыбгъӕтышх. Псы литри 4 зӕрыт шыуаным шыцӕ кӕсӕогъӕ уцхӕр иплъхъащхы ыкӕи къӕжъоным зынӕскӕ, машӕор нахъ макӕ пшышх. Джащ тетӕу сыхъатӕр ныкӕор, сыхъатитӕр кӕбгъӕжъошх. Шай ушышъом фӕд уилӕм, грамм 30 къа-жъорӕм халъхъӕ хъушх. Ащ ымӕрӕ илӕшӕгъӕрӕ кӕгъӕго-хых.

Уцхӕр кыыхымыгъахъӕу псыр кыкӕлӕбгъӕчышх ыкӕи зыуцы-лыӕр нӕужым гъӕуцытӕлӕм дӕбгъӕуцшх. Кыкӕлӕлыкӕорӕ мафӕм шаим игъӕхъазырын уфӕ-жъӕми хъушх. Ащ пӕе литрӕныкӕо хъурӕ кыкӕлӕкыгъӕпсӕу къа-

Гъо-жъуц.

жъорӕр шӕплъышъо охъуфӕ нӕс цӕ хӕпкӕшх. Шаир кытебгъӕ-жъошх.

Хъазыр зыхыкӕ, шыбжыый шыцӕ, уыгъӕ тӕкӕу, тхъу е шашхъӕр халъхъӕм нахъ кыгъӕлӕшх. Шыгъу тӕкӕуи хӕптӕкӕшх. Хӕшыкӕ физилӕхӕм кызырӕорӕмкӕ, пчӕдыжыым кӕалмыкыцаим щӕламӕ е хъа-лыгъу игъусӕу узешӕокӕ, щӕ-дӕжъуащхӕр кӕсыф мӕлакӕ умылӕу ухътышх. *Анахъ мӕхъа-нӕ зылӕр мы шаир цӕзӕгъоу зӕ-рӕшхытыр ары. Шавельм ыкӕи ынкъ шавелекисл калций бзу, хризотановӕ кис-лота ыкӕи эмодин ахӕлхы. Ахӕм анӕмыкӕу, мы уцым про-центи 8-м цӕгъӕжъагъӕу 12-м нӕс кофеинӕ кислотарӕ непо-динӕр хӕлхы. Джащ фӕдӕу хӕлхы рути, аскорбинова кислота ыкӕи каротин. Мы аужӕу зыцӕ кӕсӕуагъӕр нӕ-хӕмкӕ цӕзӕгу шышх.*

Нӕгъу-кӕтӕый узхӕу дизенте-риемкӕ ыкӕи диспенсиемкӕ кӕалмыкыцаир цӕзӕгу, а 1-рӕ ыкӕи я 11-рӕ стадием итхӕу лъы-дӕкӕое уз зылӕ цыфхӕмкӕ кон-скӕ шавель цӕзӕгу. Ащ арте-риальнӕ давлениер регъӕхы. Ащ кыкӕлырӕр: давление цыкӕу зылӕ цыфхӕр кӕалмыкыцай ешъо-хъушх.

Конскӕ шавельм игъӕхъазы-рын кыинӕп. Ар игъом кыпчын, кӕхӕр зӕрылхъӕр шхӕонтӕ чӕлӕцӕ зышхыгъӕр лъӕхъаным

Улӕуц.

къӕуугъоин фае. Зышхышъу-мы-гъӕгъушх, пӕсӕшӕу е кӕсӕшӕу къӕуугъоирӕ уцым шыагъӕ кы-тыжышх. Къӕшъуугъоигъӕ уцхӕр жъаупӕ чыплӕхӕм ашы-жъуыгъӕгъушхых.

КУСЛӔ Николай.
Къӕкӕлыхӕрӕм яугъоин пылх.

Лъэмыдж кIэшлагъэр агъэцэкIэжьи

Къутырэу Хомуты Тэхутэмыкьоё районим итемыр-тыгъэкъохъэпIэ лъэныкьо гъэзагъэу Пшызэ исэмэгубгъу-кIэ шыс. Унэгъуи 180-рэ дэс, нэбгырэ 400-м къехъу щэпсэу. Къутырыр зэфэдитлоу ыгощэу псыхъоу Чыбый (Хомутовки еджэх) пхырэчы. Чыбый хэшьо псыхъо цыклоу шытыгъ, ар агъэгъушъи, ипсылъакъо зэрыклоштыгъэм канал рацагъ, Чыбый каналкIэ джы ащ еджэх. Псыхъоу зыщэтыми, мы уахътэми адыгацIэр иI, «Тйабгъу» зэреджэхэрэр. Пшызэ зыщыхэлъэдэжьиэрэм

дэжъ псыхъом Гочъ цыкIу хэчы — тIури зэготхэу псыхъошхом хэлъэдэжьи.

Каналэу Чыбый лъэмыджитIу телъ: зыр цемент-пшэхъо зэхэгъэчыхъагъ, машинэ онтэгъухэм анэсэу зэпырэкIых. Адрэр лъэмыдж кIэшлагъ, лъэсрыкло-хэм апай. Лъэмыджхэр зэпэчыжъэх. Ощхышхохэр къызэсхыхэм Чыбый псэу дэтым къыхахъуи, лъэмыдж кIэшлагъэр чIыпIэ-чIыпIэу ыгъэфы-къогъагъ. Пхъэмбгъоу телхэр псым ыгъэшъухи, урыклонкIэ шынагъо хъу-гъагъ.

Лъэмыджыр бэшлагъэ зашIыгъэр, къутырым илэгъу. Охътэ-уахътэу агъэцэкIэжьиштыгъ, ау псынIкIэу зэ-щыкьожджыштыгъ. Аужырэу загъэцэкIэ-жьиштыгъэм илэсибл тешлагъ. Лъэмы-джыр зызэщэкъом, Бжыхъэкъоежъ къоджэ псэупIэм ипашъу Хъатитэ Ас-кэр лъэIуIкIэ зыфагъэзагъ IэпыIэгъу къа-фэхъунэу. Комиссиену къагъэкIуагъэм Iофым изытет зыщигъэгъозагъ. Пхъэм-бгъухэр зэблэхъугъэнхэ фэягъэ. Лъэ-мыджым ычIэгъкIэ рыщэгъэ гъучыч-гъумри (канатыр) хъужыштыгъэп.

Метрэ 40 зикIыхъэгъэ гучIычыр зэб-лахъугъ. Пхъэмбгъум икыгъотын нахъ къиныгъ. Чыгаем хэшIыкIыгъэхэу районим игъэтиIыгъыпIэхэм ачIэлъы-гъэхэп. Инэм дэт пхъэмбгъу сатыушI гъэтиIыгъыпIэ базэм идиректорэу КIэр-мыт Алей Апшеронскэм къыщигъо-тыгъ пхъэ пытэ лъэпкъ, зы кухъэ Инэм къаригъаши, пхъэмбгъу харигъэшIы-кIыгъ. Джащ тетэу Iофыр зэшIокIыгъэ, къутырыр зэзыпхырэ лъэмыджым урыклонкIэ шынагъончъэ хъугъэ.

ХЪУШТ Шъбан.

СЭМЭРКЪЭУМ, ЛАКЪЫРДЫМ ЯКЪОГЪУП

Адыгэ хэми ар якIас

Бзылфыгъэхэр нахъ Iуш хъугъэх

Лалыхъурэ Хъурагъэр ябэщ шхъэIонтIагъэхэр ажэпкъ кIэгъэкъуагъэу чэу лъапсэм исхэу пшъэшъэ ныбжыкIитIу блэкIыгъ. Бэрэ ахэм акIэлъып-лъагъ Лалыхъу. ЕтIанэ къы- Iуагъ:

— Бзылфыгъэхэр бэкIэ нахъ Iуш хъугъэх.

— Сыда ар къызэрэпшIа- гъэр?! — къеупчIыгъ Хъура- гъ.

— ИжыкIэ «бзылфыгъэм иджэнакIэ икIыхъагъэ фэдиз иделагъ» алоштыгъэ, плъэгъу- рэба джы аджэнакIэхэр зэрэклакохэр.

Шхын пырац

— А нысэ, тучаным кIуи, хъалэо килограмм горэ къахъ, уипщ хъалэо ышхымэ шIоигъоу ыIуагъ, — гуащэм къыриIуагъ.

— Дэгъуба! — нысэм зи хилухъагъэп, тучаным кIуагъэ, ау тучантесым зэрэрилоштыр ышIэрэп. Ипщ Хъэлау ыцI, адыгэ нысэмэ яшэнэп ипщ ыцIэ къалоу.

— Шхын пырэцэ килограмм къысфэщэч, Чатиб, — риIуагъ тучантесым.

Ыпон ымышIэу тучантесыр къеплъыгъ. Зыфаем къыкIэуп- чIэжьиныри зэрипэсыжыгъэп.

— ТиIэп, — ыIуи къычIи- тIупшыжыгъ.

Унэм нысэр къызэкIожьым, игуащэ риIуагъ:

— А гуащэ, тучаным шхын пырацэ чIэлъэп.

Гуащэр шхыгъэ:

— А уипщ цIэу фэпшIыгъэр зэхэгъэх боу фыкIаеу укы- фын.

Зыми

ипщэрыхъэп

Лпыжъ хъакIэу къуаджэм къыдэхъагъэм ыпэ къифэгъэ кIалэр ылофыгъэн ыгу хэлъти, еупчIыгъ:

— Хэта узипщэрыхъэр, сишъау?

КIалэм ащ къыкIырэ ышIэ- рэпти, «хэт урикала?» зыфэпIо- штыр ары, джэуап къыты- жыгъ:

— Зыми сырипщэрыхъэп,

тянэ тфэпщэрыхъэшъ тегъа- шхэ.

«А симэзэхэлъхъ!»

Къамболэт инэIуасэу чы- лэгъунэгъум дэсым дэжъ хъа- кIако кIуагъэ. Остыгъэ хэгъэ- нэжыгъом дэжъ Iанэ къыфы- зэIуахыгъ, шыпсырэ пIэстэ фабэрэ къыфытырагъэуцагъ. Гъогум мэлэIэ телIыхъагъэти, нэй-псыягъэр къытекIоу, Iэ- хъомбищымкIэ пIэстэ Iуль- хъэшхохэр къыгуихымэ, шып- сым хигъаозэ шхэщтыгъ. Ащ фэдэ Iульхъэ зыIуильхъан зыщиIоным остыгъэр къыха- гъэнагъ. Укытэжыгъэ. «А си- мэзэхэлъхъ» — ыгу хэкIэу ыгуIкIэ зэриложьыгъэ. ХэкIыпIи къыгъотыгъ. КъэупчIагъ:

— Хэз шъуиIа? — бысы- мым къылоштым емыжэу ежъ игушъыIэ лъыгъэкIотагъ. — Ащ сыкызкIыкIэупчIагъэр зэуа- пIэм уIэгъэ дэй сыщыхъугъэу хэм сыкъыгъоти, сыкъыгъэнэ- жыгъэшъ ары. Ащ къышыуб- лагъэу сышхэнэу Iанэм сыпэ- тIысхъэ къэс хъэм спсэ къы- зэригъэнэжыгъэр сыгу къэ- кIыжы, хэсынэуи сышхэн слъэкIыштыгъ.

— ТиIэп, — ыIуагъ бысы- мым.

— Ащыгъум сэ сшхыжын, — ыIуи Iульхъэшхор Къамбо- лэт ыжэ фыхыгъ.

Натрыфым

хишхыкIырэ

хъамэ

щыIэн

Пшыкъанэрэ Мыхъамэтрэ гъогум щызэIуIагъэх, гъо- гогъу зэфэхъугъэх. Зэрэгъэгъу- щыIэхэзэ натрыфым хэшIы- кIыгъэ шхыныгъохэм анэзэ- рэгъэсыгъэх. Мыхъамэт къы- Iуагъ натрыф хъаджыгъэм хэ- шыкIыгъэ хъатыкыр зэрикла- сэр, мэджаджэри ыгу зэрэри- хъырэр, ау мамырсэм лы- гъэжъагъэ кIыгъумэ зэремызэ- щыхэщтыр.

— Сэ натрыфым хэсшхы- кIырэ хъатэ щыIэн, — егъэ- шIэрэ адыгэ шхыныр ихъэтэгъ- мыхъ фэдэу игъусэ къыщигъэ- хъуным пылбгъ Пшыкъанэ.

— Натрыфым хэшIыкIыгъэ гъомылэ умышхыхъуи?! — зэ- хихыгъэр ыгъэшIэгъуагъ Мы- хъамэт.

— Хъау, сымышхыхъу шы- тэп. Мамрысэ шыгъэмэ сэш- хы, хъарыпIэ шыгъэмэ сэшхы, хъатыкъ шыгъэмэ сэшхы, мэджаджэ шыгъэмэ сэшхы, хъантхъупс шыгъэмэ...

— Адэ ышэпкъ зэрэмышхы- рэр ара угу хэкIырэ? — фэмышъыIэу, къылоштыр къы- римыгъэхуэу къыпеуагъ Мы- хъамэт.

Лэпсым

лы хэлъа,

хэмылба?

Шыуапщэ анахъ унэгъо баеу къуаджэм дэсыгъэмэ ащы- шыгъ, ау нахъ тхъацэ къэгъо- тыгъоягъ. Тутыным хигъэнэн зыхъукIэ зы сырныч пхъапэу тыригъэкIодэщтыр ыгу пымы- кIэу зэгуигъэтхыгъи, тIу ышIы- штыгъ. Гъунэгъу къуаджэ щыц тхъагъэпцIыжъ горэм ащ икыбар зызэхехым, ралуалэ- рэр ихъакъ шъыпкъэмэ зэри- гъэшIэнэу ыгу къэкIыгъ, Шы- уапщэ дэжъ хъакIэу къэкIуагъ.

ХъакIэм Iанэ къыфашыгъ, лэпс лэгъэшхо къыфытырагъэ- уцагъ, пхъэ джэмышхи къы- тыралъхъагъ. ХъакIэм джэмы- шхыр къышты, лэпс лагъэм за- улэрэ чIигъэбыгъ, ау зы такы- ри къыпэшIофагъэп. Ащ бысы- мым гу лъыригъатэмэ шIои- гъоу джэмышхымкIэ лэпсыр зэишIэу хъакIэр тIэкIурэ шы- сыгъ. Шыуапщэ гугъу къыфе- мылIы зэхъум, хъакIэр къэтэ- джыгъ, апэу ыIэлджэнашхохэр дицъэгъэх, етIанэ игъончэдж бгырыпх къытIатэу ыублагъ.

— ТихъакIэ, сыда угу къэ- кIыгъэр?! — ыльэгъурэр ыгъэ- шIагъоу бысымыр къэупчIагъ.

— Сигъончэдж зыщысхы- нышъ, лэпсым сыхэхъащ, лы хэлъымэ сылхыхъушъ нахъ, джэмышхым къыпэшIуафэрэп, — ыIуагъ хъакIэм.

— Хъугъэ, тихъакIэ, ащ пае зымытIэкI, емынэр Iохъ, кIо а узлъыхъуштыр къызгъэхын, — ыIуи, Шыуапщэ иноу еджагъ.

Хъунхъэм

умыIахъ

ешхы

Агу ригъэIэжыгъэхэу уна- гъом чэтыу бзаджэ иIагъ. Къэ- ралхъан ыкьо риIуагъ:

— А сикIал, мы чэтыур дэхи, къэкIожьым ымылхъэ-

нэу чыжъэу хъи шычIэдз. ХъупхъапкIэу чэт шыпсэ IэшIу пфэсшын.

— Дэгъуба! Ащ пае укызэ- гъэнэна! — къэзэгъыгъ Шы- хъам.

Янэ чэтэу къыубытыгъэр къышIуибзи, чэтыур дзыом къыригъэтIысхыи, кэзшэси Шыхъам цагум къыдэкIыгъ. Iэгъо-благъом чэтыур къышъ- чIидымэ къызэрэкIожьыштыр ешIэти, янэ етхъагъэпцIэкIын, джыри зэгорэм чэт шIуишхын гухэлъ иIэу чыжъэу IумыкIэу мээ гъунэм къышъуцугъ. Чэ- тыур зэрыс дзыом ышъхъэ къытIэтагъ. ДзыуачIэр къы- убыти, чэтыур къыридыгъ, ау чIыгум зытыримыгъафэу шы сэкум зыхигъэнагъ. Шыр къыкIащти зыкIэпкIым, Шы- хъам зэпулэрэкIэу къыриды- хыгъ. Чэтыур шы сэкум нахъ лъэшэу зыхигъэнагъ. Шыр цагум къэчъэжыгъ. Къэрал- хъан шхъаныгъупчъэм зеп- лым, ыльэгъугъэр ыгъэшIэ- гъуагъ. Чэтыур шы тхыцIэм тес, Шыхъам щыIэп. Хъугъэм гу лъытагъ ньюм. Къэралхъан унэм зекIым, чэтыур шым къепкIэхы къэчъэллагъ. «Улэ- хъупхъ, а фэмыфыжыр арэп чэтыр зышхыныр зытефэрэр, оры», — чэтыур дэгущыIэзэ унэм къыщыжыгъ.

Шыхъам унэм къызехъа- жьым, чэтым шыщэу пкъы зытIуш зэрылэ лагъэу Iанэм тетым чэтыур шышхэщтыгъ.

— Тян, узэкIокIыгъа?! — ыльэгъугъэр ыгъэшIэгъуагъ Шыхъам. — Угу уригъэIэжы- гъэу, унэм ащ нахъыбэрэ исы- жы мыхъуштыгъу къысанIуи, чэ- тыур дэсэбгъэхы, чIэсэбгъэ- дзыгъ, джы чэтым анахъ пкъы шIулоу хэлхэр зэрылэ лагъэм цыогъашхэ!

— Ощ фэдэ фэмыфыжъым джары ифэшъуашэр, — ыIуагъ Къэралхъан. — Орыми сшIэрэп чэтыур чIэздыгъэр, ежъ укычIидзи шым тесэу къэкIожьыгъ. Хъупхъэм имыIахъ ешхы.

Армэум

игъэуап

Едыдж Iоф афишIэрэп. Ар- мэу шэнэу ышIуIу иджыбэ ильэу чэши мафи къэкIухъэшъ чылэм хэт. Бэрэ колхоз конторэм арагъэшагъ, бэрэ тхъаматэр къыдэгущыIагъ. IофшIэн зэ- фэшъхъафхэу зыфигъазэмэ шIоигъоу къыриIуагъэр бэ, ау

ащыщ горэми Едыдж къыфе- зэгъыштыгъэп.

— КIо, нэмыкI Iоф умы- шIэщтыми, линейкэм уисы- шъунба? — ыгу еIэжыгъэу тхъаматэм къыриIуагъ Едыдж, ежъ къызэрэрашэкIырэ линей- кэм шыкуаоу ригъэтIысхъэмэ шIоигъоу.

— Сыд пае симысышъушъ, боу сисышъун шыкуао къы- сэшъутым! — зы шхыпи къе- мыкIоу джэуап къытыжыгъ Едыдж.

Тхъаматэр IушхыпцIыкIи Едыдж конторэм къычIитIуп- щыжыгъ.

Хэта зылажъэр?

Ятэрэ янэрэ зэщыхъагъэхэу зэцIацIэхэ пэтэзэ шъэожджыер унэм къыхъажыгъ. Ядэлоу, зи ымылоу тIэкIурэ щытыгъ. Ща- мыгъэтIыжыхъэ зэхъум къыз- Iуипхъоти ятэ риIуагъ:

— Джары сэ «уекIушты- пышъ, кэмышъ» зыкIыуасло- штыгъэр.

— Шъхэр умыубатэу зе- гъэх, о тэ ушылагъа сэ къы- зысэщэм, — къытехъупкIагъ ятэ.

КIалэм сыд илажъ, янэжъ ылоу зэхихыгъэр ары къыкIи- IотыкIыжырэ.

УзIэпызыщэрэ

статья

Пчыхъэм КъэпIан иныб- джэгъу урамым шыIуIагъ.

— Мыхъутар, систатьяу га- зетым къыхихутыгъэм уеджа- гъа? — еупчIыгъ.

— Семыджэ хъуна, щэ шыпкэз седжагъ!

— Щэ дэдэ уеджэгъэнэуи! Ащ фэдизэу узIэпицагъэмэ, ащыгъум гъэшIэгъонэу стхы- гъэба.

— ГъэшIэгъон шыпкэ, щэ сызеджэм зыпари къызгуры- Iуагъэп.

Гууэ

Алик гынагъэзэ унэм къы- хъажыгъ.

— Сыда къыохъулагъэр, сикIал? — еупчIыгъ янэ.

— Сыгу мэузы, — ыIуагъ Алик.

— Тадэжъа узырэр?

— МокI, — ыIэпэ цыкIуIкIэ ыIупшIэ телэжыгъ.

— Ащыгъум угон ныIа узы- рэр, пIупшIэ нахъ, — къэ- щышъыгъ Алик янэ.

— Ащыгъум о сыгу мэузы зыпIокIэ сыд пае папэ пIупшIэ къебэура?

ПЭНЭШЪУ Сэфэр.
(Джыри къыкIэлъыкIошты).

Щылэныгээр цыфым егъэдахэ

(А 1-рэ н. кышцежы).

Ащ кызыриуагъэмкIэ, джырэ уахътэ граждан обществэр хэпшыкIэу лъэкIуатэ, зэхьокIыныгъэхэр фэхъух. Цыфхэм ягушъхъэ кIуачIэ гъэпытэгъэным пачэ экономикэм изытет мэхъэнэ ин дэдэ иI. З. Жадэм кызырэхигъэщыгъэу, къралыгъо организациеу щымыгъхэм ащыщых диныр зылэжыкIэхэр, нэмыкI купхэр. Ахэр зэрэзегурылохэрэм мымакIэу елгытыгъ цыфхэм пIуныгъэ Iофэу адызэрахъащтыр. Коммерцием пымылхэр гъэсэныгъэм зэрэпыщагъэхэри ащ хигъэунэфыкIыгъ. Пуныгъэр дэгъоу зэхэпшэным фэшI мылкъу пэIубгъэхъан зэрэфаем З. Жадэр

арэуштэу Iофхэр лъыкIотэштмэ, дэир шIум текIонымкIэ щынагъо щыI.

КIочIаджэм псынIэу утекIощта?

Зэхэхъэм ащ фэдэ гупшысэ щытшыныр кызыхэкIыгъэр шъэфэп. Культурэм мылкъу хамылхъэу тIорэп шъхъаеи, щыIэныгъэм хэтлэагъохэрэм тагъэрэхъатырэп. Адыгэ Республикэм исурэтышIхэм я Союз итхъаматэу Хъуажэ Рэмзанэ кызыриуагъэу, культурэр зыдэщымыIэм мыхъо-мышIагъэхэр нахъыбэу щызэрахъэх.

Пчыхъэм сыхъатыр 10-м ыуж аркыр тучанхэм ащыпщэфын умылэкIынэу хэбзэ шапхъэ бгъэуцугъэми, ешъонэу фаеи хэкIыпIэ кыгъотышт. Ежъ-ежырэу шъон пытэхэр зышIыхэрэр бэ мэхъухэш, ешъоным упэуцуным

хэм якультурэ зыщыбгъэгъозэным ямэхъанэ зэгъэфагъэу «кызызэкырыхыгъ».

Нысащэр

Ащ тиныбжыкIэхэм зызэрэщагъэпсырэм бэрэ тытегушыIэ, ау зэхьокIыныгъэшIухэр тлэгъухэрэп. Адыгеим щыпсэурэ азербайджанхэм яконгресс ипашэу Габайл Рузаевыр кызытегушыIагъэр щыIэныгъэм щилэгъурэр ары. Нысащэхэм автомобилхэм кыапкырыкIэу бырсырхэр къащалэтых, полицием икIулыкIушIэмэ щынэгъончъагъэм ыльэныкIэу язекIуакIэ уигъэразэрэп.

Мыекъопэ къэзэкъ отдельным хэтэу Борис Куценкэм шэн-хабзэхэр кыуухъумэгъэнхэм хабзэмрэ общественнэ движениехэмрэ зэрэдэлажыкIэхэр иеплгыкIэхэр кырилолагъэх. Адыгэ Хасэм итхъаматэу Бэгъушгъэ Адамэ Адыгеим иавтомобилистхэм яфедерацие ипашэу зэрэщытыри кыдылгытэзэ, тигъогухэм машинэ зэутэкIэу кыатехъухъэрэмэ япчъагъэ макIэ шIыгъэным, цыфхэр ахэмыкIуадэхэу, щынэгъончъэу щыгъынхэм кыатегушыIагъ.

Машинэхэр, диныр...

Машинэхэр зыгъэIорышIэхэрэр ащ фемыджагъэхэу, ящыкIэгъэ тхылгыр ащэфыгъэу рулым кIэлырысхэу кызырэхэкIырэи уеззгъы хъухэштэп. Ащи зэхэхъэм щытегушыIагъэх. ШIуагъэм ычIыпIэкIэ лъэпкъ зэпэуцуныгъэхэр диным кызыдыхъэуи кызырэхэкIырэи шъэфыжып. Къэбэртэе-Бэлыкъарым ащ ехыIэгъэ кыбар гухэкIэу кыкIырэи А. Бэгъушгъэр кыатегушыIагъ.

Чылэм кызыдэкIыхэкIэ...

Адыгэ кIалэхэр чылэм кыдыдэкIэхэу, къалэм щыпсэунхэу зауылэкIэ, лъэпкъ шэн-хабзэхэр чIанэхэу кызырэхэкIырэи зэхэхъэм щытегушыIагъэх. НыбжыкIэхэм адэлэжыкIэхэрэ Джарымэ Рэщыдэ, Татьяна Гоголевар, Александр Ивашиныр зэхэхъэм

кышыгушыIагъэх. Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэу ЧэмышIо Гъазыгъ кыэгъушыIагъэмэ афэрэзагъ. Культурэр критикэм бэмэ кIагъэкIыгъэми, пIуныгъэм зэрэфэлажыкIэхэр хагъэунэфыкIыгъ.

Культурэмрэ спортымрэ цыфыр дэхагъэм зэрэфагъасэрэр, Адыгеим культурэмкIэ иIофышIэхэмрэ ипортсменхэмрэ республикэм щытхур кызырэфэхъырэр, щысэ зытепхын цыфхэр зэрэтиIэхэр кыауагъэх. Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхъаматэу Хъасанэкъо Муратэ, АР-м ныбжыкIэ IофхэмкIэ и Комитет ипашэу Къэрэтэбэнэ Мыхъамодэ зэхэхъэм хэлэжыагъэх, яеплгыкIэхэм тащагъэгъозагъ.

ЗытегушыIагъэхэм яхыIлэгъэ унашъо зэлукIэм щаштагъ.

МэщбэшIэ Исхъакъэ зэфэхъысжыкIэхэр кышыIагъэх. КъэгъушыIагъэмэ зыгорэхэм ящыкIагъэхэр кыыхагъэщыхэ зыхъукIэ, ежъхэри Iофым изэшIохын нахъ чанэу зэрэхэлэжыкIэхэм яеплгыкIэхэр кыраIуалIэ тшIоигъоу зэхэхъэм тыкычIэкIыжыгъ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.
Сурэтхэр зэхэхъэм кышытырахыгъэх.

кытегушыIагъ. НыбжыкIэхэр щыIэныгъэм фэгъэхъаырыгъэнхэм фэшI мылкъуи, пIуныгъэ IофкIи уадэлэжыкIэ зэрэфаеи еплгыкIэу фыриIэри кыриIотыкIыгъ. Политикэ зыхэлэ зэдэгъушыIэгъухэр зэхэхъэхэ, обществэм ищыкIэгъэ цыфхэр гъэсэгъэнхэр Iоф кызырыкIоу ащ ылытагъэп.

Дэимрэ дэгъумрэ зэпэчыжыкIэ?

Адыгэ Республикэмрэ Краснодар краймрэ ащыпсэурэ бысIымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбий шэны зэрэфэхъугъэу, гум кыриIорэр шъхъэхыгъэу кыIотагъ. Адыгэмэ ягушыIэжъэу «Шхъум ухахъэмэ, шхур кыыопкIы» зыфиIорэм Емыж Нурбий игупшысэхэр пэчыжыагъэхэп.

Машинэ зэтэгъэпсыхъагъэмэ ныбжыкIэхэр арысхэу зытлэгъухэкIэ тэгъушIо, дахэкIэ тыхъуапсэ. Ау машинэр «агъэкуозэ» урамхэр кызыпачыкIэхэ зыхъукIэ, дэим ыльэныкIэу тэгъушысэ. Адыгеим игъогухэм атехъухъэгъэ авариехэм нэбгыри 100-м ехъу ахэкIодагъ. Зы илъэсым кыкIоцI ащ фэдиз цыф зычIэунэкIэ, пIуныгъэ Iофым сыда къепIолIэщтыр?

Телевидением мыхъо-мышIагъэхэр, цыфыр зэраукIырэи, нэмыкIэхэу ныбжыкIэхэм кыагуаохэрэр башэрэ кыгъэлэагъэхэу Н. Емыжым кыIуагъ. Аркыр чэщыр хэкIотагъэу тучаным зэрэщыкIэхэи ар лъэшэу егъэгумэкIыми, иеплгыкIэхэр кыдызымыгощыгъэхэр зэхэхъэм кышыгушыIагъэх.

Прокуратурэ IофшIэным иверанэу Барцо Заурбий телевидением изкран «зэрэуцIэпIыгъэм» изакъоп зыгъэгумэкIырэи. НыбжыкIэхэм дэу альэгъурэр кIашыкIыжыныу фежъэх —

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КыдызыгъэкIырэ:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къралхэм ащыпсэурэ тилэгъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кыбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестыанскэр, 236

Редактор шъхъалэм ипшъэрылхэр зыгъэцакIэрэр иапэрэ гуадзэу

АУЛЪЭ Руслан

ПшъэдэкIыж зыхырэ секретарыр ХЪУРМЭ Хъусен

Редакциер зылэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыж зыхырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

ЗыщаушыкIагъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыкIагъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000,
къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4160
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2141

Хэутыным узыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00